

Poštnina pavšalirana.

Šoli, mladini

in učiteljstvu!

Slovenski učitelj

*Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva*

Urednik F. Fabinc

Vsebina:

Pozdrav novi podružnici!	149
Dvajsetletnica Slomškove zveze	149
Ljud. šol. čitanka. Rud. Pečjak	156
Moč fraze. —ff—	160
Ustanavljanje nadaljevalnih tečajev	163
Kultura in književnost	167
Zapiski	168
Društvena in stanovska kronika	170

Leto XXI

1920

St. 9., 10.

Sklad Slomškove zveze.

Ojstriš Anica, strok. učiteljica . . .	K	20
Markovšek Edvard, šol. vodja . . .	"	20
Simon Karel, okr. šol. nadzornik . . .	"	20
Hirschmann Mar., učiteljica . . .	"	20
Podržaj - Pestotnik Ter., učiteljica . . .	"	20
Valenčič Iva, učiteljica . . .	"	10
Berthold Kristina, učiteljica . . .	"	10
Terstenjak Mar., učiteljica . . .	"	20
Rant Leopoldina, učiteljica . . .	"	20
Kunšič Pavla, učiteljica . . .	"	20
Lavtižar Fran, uradnik soc. oskrbe . . .	"	25
Cegnar Ivanka, učiteljica . . .	"	20
Vilfan Andrej, nadučitelj . . .	"	20
Hladnik Lavo, nadučitelj . . .	"	20
		<hr/>
		skupaj K 265

Današnji izkaz . . . . . K 265.—
Prej izkazanih . . . . . " 2206·90

Skupaj K 2471·90

27. avgusta 1920.

A. Pirc.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo in upravnštvo je v Ljubljani, Židovska steza 4/III. Naročni na za društvene člane K 40.—, za nečlane K 30.—. (Pri društvenih članih je v naročninah vračunjena društvena članarina. Vsak društveni član mora biti naročnik lista.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 2. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino in dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastem odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.

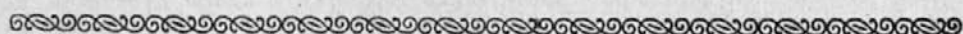
SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXI. LJUBLJANA, 15. sept., okt. 1920. ŠT. 9., 10.

Pozdrav novi podružnici!

Petdeset učiteljev in učiteljic je ustanovilo na bivšem Štajerskem novo podružnico naše krščanske učiteljske organizacije. Pozdravljamo vas v svoji sredi iz vsega srca. Vzorni značaji ste, ker niste se ustrašili nasprotovanja cele vaše okolice in najbolj smo ponosni na najmlašo podružnico, ker ravno tu je bila sovražna sila največja. Nimamo odlikovanj in odličnih službenih mest, ki bi vam jih nudili, sprejemamo vas le z odkrito dušo, da nas vse združi globoka vez načelnih vprašanj. Vsak posameznik in vsi skupaj potrebujemo neomahljivega idealizma in neomajne vere v pravičnost našega stališča. Kristusa so opljuvali in vendar je zmagal. Če bodo sovražili vas in nas, je to le dokaz, da je resnica in pravica še vedno trpela, a končno tudi zmagala. Mož poštenjak ne gleda na levo in ne na desno, ampak hodi svojo ravno pot naprej in če jo je prehodil v trudu in znoju, med trnjem in metežem, ima tem večje zadoščenje pri končnem cilju. Bratje in sestre, v tem imenu pozdravljeni!

Dvajsetletnica Slomškove zveze.

31. julija 1920.

Velepomembne besede je izgovoril na zborovanju krščanske učiteljske organizacije dr. Verstovšek: »V boju bo rastla Slomškova zveza!« Vsaka stranka, organizacija ali tudi posameznik, ki samo nemoteno uživa plodove, se omehkuži in to je že začetek smrti. V trdem boju je premagal dr. Krek sovražnike našega ljudstva in v trpljenju in skoraj v krvi se je rodila naša mlada država. Že nekaj časa smo z žalostjo opazovali nekako popustljivost in ohlapnost med katoliškimi možmi in s strahom smo se povpraševali, če se bližamo dobi katoliške dekadenca. Poleg Orla je ravno Slomškova zveza vedno neustrašeno hodila po potu svojih načel in opozarjala na pretkanost naših nasprotnikov, ki hočejo ravno potom šolstva najprvo zastropiti našo mladino. Maribor je glasno govoril! Doba popuščenja in omahovanja je za nami. Potrebujemo katolikov po življenju in tudi v politiki. Da, tudi v politiki. Najboljši kongreganist nas ne bo rešil, če bodo šolske zakone delali svobodomiselci, ki so že sedaj hoteli vreči verouk iz šol. Omahljivci in bojazljivci morajo iz naših vrst, iz vseh naših korporacij. Dan obračuna med dvema svetovoma se bliža in gorje nam, če ne bodo stali med nami v prvih vrstah močje svetega navdušenja in idealizma, ki bodo v odločilni uri pripravljene žrtvovati sebe in svoje udobnosti za resničnost naše ideje.

Orlovski tabor v Mariboru je zbral v svojem okrilju vsa društva in vse organizacije, ki temelje na katoliških načelih. Tudi Slomškova zveza je pohitela tja, da manifestira za katoliško stvar in da v Slomškovi ožji domovini praznuje dvajsetletnico svojega obstoja. Nad sto članov Slomškove zveze je izstopilo na železniški postaji Ponikve, da obiščejo na poti v Maribor rojstni kraj moža, ki si ga je zveza krščanskega učiteljstva, — ki se po njem imenuje Slomškova zveza, — postavila za svoj vzor. — Raz vsako okno odhajajočega vlaka je pozdravljalo pionirje prave ljudske prosvete na stotine rok, na stotine navdušenih »Bog živi«-klicev. Župan občine Ponikve, g. Vrečko, nad vse iskreno pozdravi prišlece. Globok vtis so napravile jedrnatе besede moža iz kmetijskih vrst. Predsednik Štrukelj se zahvali za pozdrav in v prisrčnih besedah pozdravlja zastopnika Slomškove domače občine. — Nedolga pot in na Slomu smo, pri rojstni hiši našega Slomška! Zastave nam vihrajo v pozdrav; pred domom pričakuje sedanji lastnik dr. Karlovšek s soprogo, pozdravlja in v ganljivih besedah pripoveduje zgodovino posestva, ki bi bilo skoro postalo plen sovražnega tujca. Predsednik Štrukelj se zahvaljuje za preprijazen sprejem in v navdušenih besedah pozdravlja Slomškov dom in njegovega lastnika. Ga. prof. M. Štupca v ognjevitih besedah oriše lepoto Slomškovega doma in njegovega pomena za nas; saj je nekak slovenski Betlehem, ki je dal slovenskemu narodu moža neprecenljivih zaslug, zlasti pa učiteljstvu vzornika v vsem. — Pri vratih peč, v kotu častitljivo razpelo, zunaj lipa, pod njo kamenita miza: sami dragoceni pomniki Slomških časov. Učiteljstvo prepeva »Preljubo veselje«, »Večer«, »En hribček bom kupil« in še druge ter se pod nadpisom »V spomin na 1. zlet Slomškove zveze na Slom — v slovenski Betlehem« podpisuje v spominsko knjigo na Slomškovi mizi.

Mimo cerkvice sv. Ožbolta, kjer je naš Slomšek ministriral in kamor se je pozneje kot dijak večkrat zaprl, da se je učil govorništvu raz stopnic, ki vodijo v stolp, nas je pripeljala pot v Ponikve. Učenci pod vodstvom svojega učiteljstva korakajo v cerkev, kjer je šolarska maša in lepo petje. Po sv. opravi razkazuje in razlaga g. župnik redke znamenitosti krasne hiše božje. — Vrla Marijina družba pokloni Slomškovi zvezi šopek svežih rož. Slovensko učiteljstvo počiva in veselo prepeva pod orehom, kjer je bil delal Slomšek kot dvanajstletni deček javen izpit. Prehitro so minile ure na Slomškovem domu. Z globokimi vtisi in najglobljim prepričanjem, da stopa Slomškova zveza verno po stopinjah svojega velikega predhodnika, je zapustilo učiteljstvo Slom in Ponikve, da nadaljuje pot v Maribor.

Prihod v Maribor in zlasti še pohod v mesto je bil zares nekaj veličastnega. Skromni smo in si ne prilastujemo vseh vzhičenih pozdravov, klicev in vzklikov, ne vsega navdušenja, ki je zaorilo ob prihodu vlaka in dalje po cestah in ulicah katoliškega Maribora, a če pade na naš rovaš le desetina, nas napolnjuje to s ponosom in veseljem.

Sobota 31. julija pa je bil »naš« dan. Slomškov grob, to malo svetišče na mariborskem pokopališču, je že v zgodnjih jutranjih urah privabljal krščansko učiteljstvo v svojo bližino. Vrstoma, ker je kapelica premajhna, so prihajali in odhajali verni Slomškovi duhovni sinovi in hčere, da se na njegovem grobu priporoče njegovemu varstvu. Ob 7. uri pristopi veleč. g. vseuč. prof. dr. Lukman, da opravi na grobu sveto daritev. Učiteljski pevski zbor pod vodstvom g. Intiharja pred kapelico popeva med sv. mašo. Po evangeliju nagovori g. doktor zbrano slovensko in hrvatsko učiteljstvo, ne on, »sam Slomšek naj govori,« tako pravi. V krasnih, dobrohotnih, ljubeznivih besedah poudarja pomen verske vzgoje, katoliškega prepričanja, vestnega dela, neustrašenega boja za katoliško stvar. Ni lahko in komodno to delo, a pogled navzgor ga oblaži. »Ako te straši delo, glej na plačilo!« (T. Hren.)

Dolg spreved se po sv. maši pomika s Slomškovega groba k zborovanju v Grajsrjevo ulico. Telovadnica II. dekliške meščanske šole je premajhna, da bi mogla sprejeti vse učiteljstvo in goste, mnogo zborovalcev mora ostati na dvorišču. V ospredju v zelenju, narodnih in državnih zastavicah Slomškova slika, galerija polna cvetic. V sprednjih vrstah Čehi in Hrvatje, na levi množina učiteljic-Orlic v kroju.

Predsednik Štrukelj otvori zborovanje in govori: Srečnega se čutim, da morem kot predsednik Slomškove zveze danes v naši sredi pozdravljati, kar posebno poudarjam: v domovini Slomškovi, naše tovarišice in tovariše iz dežele sv. Cirila in Metoda, to je zastopnice »Jednote katoliških učiteljic iz Moravske«. Pohitele so med nas, da nam dajo poguma in se obenem navzamejo tudi našega duha. Ločeni smo geografično. Načela pa in iz načel izvirajoče težnje nimajo mej. Vaša udeležba nam jasno kaže, da imamo tudi na severu verne brate in sestre. Vemo, da je tamkaj še težavnejši boj kakor pri nas, zato pa to tembolj cenimo in tem srčneje pozdravljamo. (Živahno ploskanje.) — Predlagam, da izvolimo kot prvo častno predsednico današnjemu zborovanju tovarišico A. Klimovo in jo prosim, da zavzame svoje mesto. (Burno odobravanje.)

Pa pogledi naši naj se od severa obrnejo tudi proti jugu! Pozdravljeni vi, bratje Hrvatje in sestre Hrvatice! Pozdravljeni oni, ki ste prihiteli iz Slavonije, Banovine, Damacije! Vtisi, ki smo jih doživeli lansko leto na našem zletu v Zagreb, nam bodo ostali neizbrisni. Vaši veliki ljubeznivosti in gostoljubnosti, ki ste nam jo takrat izkazo-

vali, se ne moremo oddolžiti primerno. Mi Slovenci smo po svoji naravi v tem oziru nekoliko trdi, vendar bodite uverjeni, da bije pod to trdo vnanjo skorjo dobro srce, ki Vas vase zaklepa in veliko pričakuje od Vaše pomoči v bojih za krščanske vzgojne ideale. Ključem Vam: »Srčno dobrodošli!« (Dolgotrajno odobravanje.) Predlagam za drugega častnega predsednika tovariša Vincensa iz Djakova in ga prosim, da zavzame to mesto. (Burno ploskanje.)

Obrniti se moramo tudi na vzhod! Prvič imamo v svoji sredi tovariše in tovarišice iz Prekmurja. Zahvaliti moramo Boga, da nam je dal možnost, tesneje se okleniti in združiti s tovariši onkraj Mure. Ključajo in vabijo Vas v svojo sredo tovariši iz nam nasprotnega tabora. Vi pa ostanite zvesti načelom vrlega prekmurskega ljudstva, ki je ostalo v dobi suženjstva zvesto katoliški Cerkvi in se je hoče tudi osvobodeno vztrajno držati. Še pogumnejši in odločnejši pa bi morali biti njegovi voditelji, to je učitelji. — V Vas, ki ste prišli na naše zborovanje, vidimo značaje, ki ne uklonejo tilnika pred svobodomiselnim terorjem. Bodite nam prav iz dna duše pozdravljeni! (Živahni klici in ploskanje.)

Pozdravljam iskreno vse tovariše iz zelene Štajerske, ki ste že dolgo edini z nami. Še bolj pa se moramo združiti zdaj, ko nas ne ločijo več niti deželne meje. Pozdravljam Vas, vrli Korošci. Naj ne bo v bodoče med nami nobenih mej; ne Karavank, ne Save, ne Kulpe, ne Mure. Vsi smo enih misli in stremljenj, ki temelje na vedno pristnih krščanskih načelih. — Predlagam, ker zborujemo prvič v domovini Slomškovi, za tretjega častnega predsednika okrajnega šolskega nadzornika, Finka, ki ga prosim, da zavzame svoje mesto. (Viharno odobravanje.)

Če smo se obrnili na sever, jug in vzhod, obrniti se moramo tembolj na zahod. Četudi nam kipi srce veselja v osvobodjeni Jugoslaviji, greni nam to veselje italijanski imperijalizem, pod katerim ječi z narodom vred mnog naš tovariš in tovarišica. Zavedajo pa naj se vsi v neodrešeni domovini, da je naša skrb ta, da triglavski jugoslovanski orol prejkoprej preleti Kras in Sočo ter nam donese težko pričakovano novico: odrešeni! Vztrajajte na svojih mestih z zavestjo v srcih, da težko, težko čakamo trenutka, ko si homo zopet mogli podati roke. Naj tedaj kdo, ki je morda tu med nami iz teh krajev, ponese tja naše iskrene pozdrave! (Vidno ginjenje med zborovalci in viharno odobravanje.)

Predragi! Težki so bili časi pred 20 leti za krščansko misleče učiteljstvo. Tedanje politične razmere so ležale nad njim kakor črni, sivi oblaki, iz katerih se je usipala samo nemilost takratnih slovenskih političnih voditeljev, ki so bili udinjani z velikim delom slovenskega učiteljstva vred oholim nemškim plemičem in nadutemu avstrijskemu birokratizmu, pod katerim je trpel ves naš narod in ž njim tudi učiteljski stan. Vsak pritisk pa rodi odpor. Vstali so pogumni in zavedni tovariši in tovarišice tudi iz naših vrst, stopili na plan in dvignili zastavo Slomškovo. Bili so to tovariši in tovarišice s Kranjske, zelene Štajerske in solčne Goriške. Njih zasluga je tedaj, da danes zborujemo v tako lepem številu in nadaljujemo takrat započeto delo. Nehvaležni bi bili, če bi se ob tej priliki ne spominjali prvega odbora Slomškove zveze. V prvi vrsti se moramo spomniti onih, ki jih je Bog že poklical k Sebi po plačilo. Slava njim!

Izmed živih prvoboriteljev, ki nam jih je življenje iztrgalo iz našega odbora, ne pa iz naših src, naj velja prvi pozdrav našemu 18-letnemu predsedniku Slomškove zveze, g. nadiučitelju in slovenskemu pisatelju Francu Jakliču. — Drug pozdrav veljaj g. okraj. šolskemu nadzorniku Jos. Novaku, ki je bil več let tajnik Slomškove zveze, ki je tudi danes tu med nami in je še vedno poln mladeniškega navdušenja. Enako bodi pozdravljen tudi naš tovariš Janko Bajec, ki je tudi danes tu navzoč. — Pozdravljam dalje tu navzočo gospo ravnateljico Antonijo Štupco, odlično slovensko šolnico in ž njo tudi tovarišico gđc. Pavlo Krušičevo. — Prezreti tudi ne morem po vsej Štajerski znanega učitelja veterana g. ravnatelja Jurkoviča, pa tudi ne našega ljudomilega tovariša Čenčiča iz Kamnika.

Slomškova zveza pa je slonela in še sloni, četudi ne v taki obliki kakor prvotno, na Slomškovem načelu, da sta cerkev in šola sestri. Zato ne morem mimo, ne da bi se spominjal tudi odbornikov, izbranih iz duhovskih vrst. Nikdar ne moremo in ne smemo pozabiti našega največjega dobrotnika in prijatelja, t. j. veleč. g. kanonika, nabožnega in mladinskega pisatelja A. Kržiča. Kruta bolezen ga že dolgo tišči na bolniški postelji. Dasi zelo bolan, na nas nikdar ne pozabi. Prvo njegovo vprašanja, kadarkoli ga obiščem, je: »Kaj pa Slomškova zveza?« Ob slovesu pa nikoli ne pozabi dostaviti: »Krepko se držite! Pozdravite Slomškarje in spominjajte se me v molitvi!« Izpolnimo mu tedaj to željo, ker taki učiteljski prijatelji so redki, in njemu naj veljajo naši najsrčnejši pozdravi!

Druga dva naša prijatelja in prva odbornika Slomškove zveze iz duhovskega stanu sta še živeči g. dr. Jos. Gruden, ljubljanski kanonik in znan slovenski učenjak. Kdor pozna njegova dela in ga sreča sedaj bolnega, nekđaj tako krepkega moža, se mu mora zamisliti v dno duše, ta žrtev študij in učenosti. — Z njim pa bodi tudi srčno pozdravljen č. g. katehet Osvald iz Idrije, delavna notranjska korenina!

Iskreno pozdravljeni tudi vsi drugi veterani in veteranke Slomškove zveze, ki ste danes tu navzoči in oni nenavzoči! Dvajset let stojite krepko na načelih Slomških trdno kot hrast; vi ste korenina, da Slomškova zveza ne usahne, ampak raste in krepko stoji.

V čast si štejem, da morem pozdraviti na našem zborovanju zastopnike bratskega katehetskega društva in ž njimi vred vso častito duhovščino. Roko v roki smo hodili doslej, hodimo poslej in zmagá bo naša! Živeli! (Odobranje.)

Pozdravljam avantgardiste katoliških načel, naše katoliško dijaštvo, ki je še vselej prihitelo na naše zborovanje in nam dalo mladeniškega ognja in poguma. Katoliško dijaštvo, katoliško učiteljstvo in naši katoliški Orli so kakor tri armade pod eno zastavo in pred enim ciljem. Naj bi korakali vedno skupno in neločeno za obrambo tega, kar je katoliškim Slovencem vedno drago in sveto. V tem smislu: srčno pozdravljeni!

Nato predsednik imenoma pozdravlja: poverjenika dr. Verstovška, zastopnika Jugoslovanskega kluba prof. Vesenjaka, okrajne šolske nadzornike: Simona, Grada, Finka, Novaka, voditeljico katoliškega ženstva, Cilko Krekovo, dr. Kovačiča itd. Učiteljstvo vsakemu pozdravu živahno pritrjuje in ploska.

Poverjenik dr. Verstovšek govori: »Izredno me veseli, da se je zbralo tako lepo število učiteljstva v zeleni Štajerski, da proslavi z drugimi katoliškimi organizacijami 20-letnico svoje Slomškove zveze. — Terorizem je strt; učiteljstvu je prosta pot do kulturnega dela tudi izven šole. — Vsem onim učiteljem, ki so premeški in popustljivi, povem le eno: V boju smo rastli, v boju bomo rastli in v boju bo rasla tudi Slomškova zveza! — V drugi vrsti prihajam med vas kot zastopnik Orla. Prinašam vam zahvalo Orlovske zveze, kateri nudite trdno oporo pri njenem razvoju, in iskreno prošnjo, da tudi naprej podpirate to delo. — Želim najlepšega uspeha vašemu zborovanju in vašemu resnemu delu bogate žetve. Trdno in junaško naprej!« (Burno odobranje.)

Zastopnik Jugoslovanskega kluba prof. Vesenjaka govori: »Kot učitelj prihajam k vam, vas nazivljem tovariše in vas kot take iskreno pozdravljam. V imenu Jugoslovanskega kluba vam prinašam srčne pozdrave. Nihče naj ne misli, da vas hočemo za hlapce in sužnje! V vas vidimo značajne moze, ki uresničujejo krščanske ideje tudi v javnem življenju. — Principi ne poznajo kompromisov! Čista in jasna načela v kulturnem, a skupna v stanovskem oziru! — Jugoslovanski klub bo vedno zastopal vaše težnje. — Naša stranka je zgrajena na pravih temeljih. — Vsakemu poštenemu delu pošteno plačilo: Čistih rok, čistih src, čistih načel gremo naprej!« (Odobranje.)

Cilka Krekova poudarja demokratično stališče učiteljice, zlasti na deželi. Učiteljice prosí, naj se zavzamejo za kmetska dekleta, združujejo naj jih v ženskih organizacijah, zlasti Orlicah in ženskih odsekih prosvetnih in izobraževalnih društev. V združitvi in delu je moč! Spoštovati moramo trde kmetske roke! Geslo: Moli in delaj! je najdalekosežnejšega demokratskega pomena. (Živahno odobranje.)

Nato govori v imenu Hrvatov učitelj Marko Vunić iz Splita: »Prihiteli smo med vas, mili bratje, da nas sprejmete v svoje vrste, v svojo organizacijo. Dolgo že smo gojili to željo, pred letom smo že namerili ta korak v čvrsto novo življenje v katoliški organizaciji in danes naj se uresniči. — Dali ste nam smernico in danes vam kličemo: Tu smo, sprejmite nas! Slomšek je vaš in naš vzor! — Dokazati pa hočemo s tem združenjem, da niste osamljeni, kakor trdijo vaši in naši nasprotniki. Roko v roki z vami se začena za hrvatsko katoliško učiteljstvo nova doba.« (Odobranje.)

Zastopnica Orlic, Iva Jager, prosí za besedo: Od Orliške zveze prinašam iskreno zahvalo za požrtvovalno delo učiteljic, ki ga vrše v naših vrstah. Zahvalo smo dolžne vsem onim, ki so ustanovili Slomškovo zvezo, ki daje Orlicam tako izvrstne voditeljice v učiteljicah. — Prihajam pa tudi z iskreno prošnjo, da vsi po možnosti sodelujete pri naši organizaciji s predavanji, poučnimi in zabavnimi prireditvami, ali da vsaj spoznate naše delo. Povejte nam napake in zmote, da jih vemo popraviti! Saj je na nas samih, da dobimo naši organizaciji ugled. — V našem skupnem delu krepki »Bog živil!« (Ploskanje.)

Nadučitelj Silvester predlaga vdanostno brzojavko regentu Aleksandru: »Najvišjemu borcu za ujedinjenje celokupnega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev pošilja slovensko in hrvatsko katoliško učiteljstvo izraze globokega spoštovanja in iskrene hvaležnosti.« (Z velikim navdušenjem sprejeto.)

Predsednik podeli besedo g. prof. M. Štupci, ki raz okusno ozaljšane galerije v prostem govoru in krasnih besedah referira »Anton Martin Slomšek — naš vzor«. V pravi srce segajočih besedah pokaže katoliškemu učiteljstvu trojni vzor, ki mu ga Slomšek podaja: 1. vzor smotrnega dela, 2. vzor neumornega dela, 3. vzor nesebičnega dela.

Referatu je sledila živahna pohvala.

Nato referira g. vseuč. hon. prof. dr. Demšar »Versko-nravna vzgoja (znanstveno utemeljena)«. Gosp. govornik načela versko-nravne vzgoje v izbranih besedah, polnih jasnih dokazov, tudi znanstveno utemelji. Dokazuje za nesmotrnost samo »moralne« vzgoje pa podaja kar iz prakse, ko navaja svobodomiselní vzgojni načrt Čehoslovaške in kaže

na ono pravico brez Boga, ki jo zlasti Jugoslovani čutimo na lastni koži. — Verska vzgoja je temelj sreče in blagostanja. Zgodovina pedagogike je krepka obramba verske vzgoje. — Posledice brezverske vzgoje so silno žalostne in naravnost pogubonosne za vsako državo. — Mi vsi tukaj zbrani smo za versko-nravno vzgojo, ker svoj jugoslovanski narod ljubimo. (Dolgotrajajoče živahno odobranje.)

K besedi se oglasi češka učiteljica Klimova z Morave, ki prinaša vroče pozdrave češkega katoliškega učiteljskega bratom in sestram na jugu. Prihaja pa tudi s prošnjo, naj jugoslovanski bratje prihite čim prej med svoje severne brate ter prineso med nje tega ognja, ki ga vidi ona in nje tovarišice v vrstah katoliškega jugoslovanskega učiteljskega. Priznava, da v njeni domovini, žal, niso v teh časih ugodna tla za razvoj katoliških idej, a upa in z njo ves čehoslovaški narod, da se po prestanih vihrav poleže vihar in pridejo do veljave katoliške ideje, ki temelje na edino pravih načelih. (Pritrjevanje.)

V dvorano pride čehoslovaški senator J. Kadlčák in starosta čehoslovaškega Orla Zampach F. M. (Učiteljsvo ju živahno in navdušeno pozdravlja.) Senator Kadlčák govori: Prihajam k vam kot tovariš k tovarišem, saj sem učitelj, prihajam kot senator k katoliške Češke, prihajam kot Orel. V tem trojnem imenu vam prinašam vroče pozdrave s severa. Katoliška misel nas je, razne narode, privedla v lepi Maribor in v imenu katoliške misli vas vabimo vse za leto 1922. na naš Velehrad, kjer, upam, se bo poglobila katoliška misel. Tam, ako ne že prej, se zedinimo vsi slovanski učitelji v katoliški spolek učiteljskega. (Živahno ploskanje.)

Članica Slomškove zveze, mestna ljubljanska učiteljica Anica Machova se zahvali Čehom in govori:

Požadavek spravedlnosti jest uskutečnjen, století otroctví pomsteno. Dnes stojí u břehu zelené Dravy osvobozený bratr ze severu v braterské lasce s osvobozeným synem překrásné země jihoslovanské.

Družime se dnes v silný šik a chystáme se k stavbě velke naší a vaší budoucnosti.

U teto stavby musí mítí učitelstvo pro své vzácné povolání vykázané důležité místo, neboť' ono jest povoláno jak apostolové Kristovi jítí k narodu a do jeho řád sítí semeno srdečné a vědecké kultury, semeno socialní spravedlnosti, a dáti lidstvu silný zdravý základ, který ho přizpůsobí vzdorovati útokum ze všech stran.

Slovinské učitelstvo, organizované v »Slomškovem svazu«, jest si vědomo velkých svých úloh v budoucnosti a v tom vědomí obraci zraky k vám, milí bratři a drahé sestry ze slovanske Hané, a v našich srdcích vstáva silná vůle odhodlaní k nejtěžší práci. Víme, že vaše přítomnost jest symbolem Váší lásky k našemu jihoslovanskému narodu. Váše přítomnost není jenom sluncem v dneh prvního slovanského tabora Orelského, ona nám jest věrným a pevným důkazem, že slovanská vzájemnost učitelstva, toho naj-důležitějšího činitele v národovím životě, stala se živou, silnou realností.

V tomto známení, v tomto vědomé volám vám: »Zdar Bůhl Dobrodošli, vy bojovníci za své, a naše idealy!« (Navdušeno pritrjevanje.) — Čehi, burno pozdravljeni, odidejo.

Predsednik v ognjevitem govoru povzame vse vzvišeno in lepo, kar je nudilo dopoldansko zborovanje in govori:

Gospa prof. Štupca nam je tako lepo opisala A. M. Slomška, da ga menda ni med nami, ki bi mu njene besede ne sogle v srce. Sem prepričan, da hočemo vsi za cilji Slomškovi in da nam mora biti Slomškovo ime vsled njegovih zaslug za slovensko šolstvo — posebno še na Štajerskem — sveto in drago. G. prof. dr. Demšar pa je naš program o versko-nravni vzgoji znanstveno utemeljil in s tem neovržen dokazal, da smo na pravem potu. Zato se mi zdi, da ne moremo lepše zaključiti 20-letnice Slomškove zveze, kakor s tem, kakor da to 20-letno delo kronamo z ustanovitvijo nove štajerske podružnice Slomškove zveze. Današnji dan bodi v razvoju naše zveze nov mejnik. — Tovariši, tovarišice! Mnogo jih je, ki so po srcu, po duši naši, t. j. krščansko živeči in misleči; bodo naj pa tudi krščanski vojščaki! Taki postanejo takoj, ko se odločijo za svoje društvo, t. j. podružnico Slomškove zveze. Nič več strahu! Če nas niso zatrli v 20 letih v nesvobodni Avstriji, nas tudi ne bodo v svobodni Jugoslaviji. Ni nas malo! Veliko številu slovenskega učiteljskega, ki ni v našem taboru samo vsled ljubelega miru, vsled spretno izrabljenih stanovskih teženj in učiteljskih dobrih in slabih lastnosti, hlapčuje še proti svojemu notranjemu prepričanju malemu delu svobodomiselnega učiteljskega. Mnogi se tudi izgovarjajo, in to le, da bi zakrili strah, — kar pa je za značajnega človeka nekaj poniževalnega — na razne naše napake, t. j. na napake nas posameznikov in na kake pogrške organizacije same. Ne opravičujem ne enega ne drugega, temveč priznam, da smo zmotljivi ljudje. Ali pa ni dolžnost tistih, ki to vidijo in vedo za metode, kako bi se vse, kar je pomanjkljivega pri nas, odpravilo, da to skušajo izvesti tam, kjer kaj takega edino morejo, in to je v organizaciji. Mi jim bomo za njih dobre svete hvaležni in se bomo tudi ravnali po njih, če nas prepričajo, da je to, kar imajo oni za napačno, in resnici tudi slabo. Odklanjamo pa v tem pogledu vsako polovičarstvo takozvanih polovičarskih katoličanov in nam je za vodilo dr. Mahničeva izjava, ki take polovičarske

katoličane, četudi pristopajo dnevno k mizi Gospodovi, po Piju IX. imenuje »najnevarnejšo kugo«. To je sicer huda obsodba, pa je resnična! Tako počenjanje katoliških ljudi, ki kljub svojemu katoliškemu življenju podpirajo katoliški stvari nasprotni ljudi, četudi so ti ljudje stanovski tovariši, je obsodbe vredno, ker zmotene ljudi v njih zmotah drži in celo podpira. V bistvu sta samo dva kulturna principa: krščanski in anti-krščanski. In princip nas je razdvojil. Cilj, smoter nas loči. Naše delo ne obstoja samo v pouku, prvo nam bodi vzgoja, ki sloni le na principih. In tudi delo v kulturnih organizacijah mora sloneti le in edino samo na principih. Tu ne more biti za mislečega človeka nikakršnih nevtralnih tal.

Ali z Bogom — ali proti Bogu! Srednje poti ni! Te ga nismo videli samo mi, bivši Kranjci, ampak mnogo prej po vsem svetu drugod. Ne mislite, da smo osamljeni! Na Francoskem, kjer so razmere za prepričanega katoliškega učitelja še veliko bolj neugodne, kakor pri nas, imajo že 8000 organiziranih učiteljev in 25.000 organiziranih učiteljic. Na Nemškem šteje organizacija katoliškega učiteljstva 22.000 članov in članic, v Avstriji 5000. Pa tudi povsod je katoliško učiteljstvo v večji ali manjši meri organizirano. Svetovna zveza katoliškega učiteljstva je že l. 1912. štela nad 70.000 članov in članic, zavednih katoliških učiteljev in učiteljic. — Kako smešna in neumestna in malenkostna je tedaj trditev, da je organizacija slovenskega katoliškega učiteljstva samo — kranjska naprava! Učitelj, ki vam kaj takega trdi, kaže samo svoje plitvo in ozko duševno obzorje. Plitvo zato, ker ne vidi stoletne kulture, ki je zgrajena na krščanstvu; ozko, ker nima širjega obzorja, kakor se mu nudi z domačega zvonika. Taki ljudje so tedaj tudi najbolj podvrženi vsakim novotarijam, vsakim časovnim pojavom — modernemu duhu časa, ki sloni na vsako desetletje se izpreminjajočih filozofskih teorijah in jih lahko po Danteju imenujemo »la frode«, t. j. prevare. To izpreminjanje po duhu časa pa smatrajo celo za nekaj potrebnega, celo za nekaj pametnega, značajnega, tolažeč se: tempora mutantur et nos mutamur in illis. Prej so bili liberalci, sedaj hočejo biti socialisti, komunisti, tudi anarhisti. Mi pa vemo, da so vse te teorije — la frode — prevara! Noben učitelj pa bi ne smel biti propagator prevar, zmot! Je pa vsak, kdor se odteguje naukom sv. katoliške cerkve; je vsak, ki kliče po takozvani svobodni šoli, kakor jo umevajo politični bojevnik. — Ne trdim jaz, ampak francoski svobodomiseln minister sam je izjavil pred leti: »Nevtralne šole ni! To je samo diplomatska laž!« — In tudi noben učitelj ne more biti nevtralen pri pouku mladine. Vprašamo vas: Je-li učitelj, ki se v šoli izogiblje božjih in cerkvenih zapovedi, ki jih ne imenuje ali se vsaj ne sklicuje nikdar nanje, — nevtralen? Je-li nevtralen oni, ki službe božje ne obiskuje? Je-li oni, ki podpira in bere liberalno časopisje, nevtralen? Itd., itd. Je-li oni, ki je član liberalnih, četudi stanovskih društev, nevtralen? — To je samo hinavstvo in zvita diplomatska laž! In učitelj vendar ne sme biti hinavec! Ljubiti in delati mora za resnico, nje apostol mora biti in to povsod: v šoli in izven šole. Resnica pa je samo ena, in ta je: Kristus. Ni rešitve za našo mladino drugje, kakor v krščanski pedagogiki. Krščansko pedagogiko gojiti pa bodi naloga pri nas Slovincih »Slomškove zveze« in vseh njenih podružnic. Naše delo naj se razvije v društvo za krščansko vzgojno vedo. To vzgojno vedo na krščanskem temelju hočemo širiti po glasilu, v katerega bi naj ne pisali samo ljudskošolski učitelji, temveč tudi naši učenjaki, da dvignemo list na visok znanstveni nivo. Dalje hočemo, in to moremo le tedaj, če nas je mnogo, izdajati poleg lista tudi strokovne knjige za učiteljstvo in mladino. V načrtu pa imamo tudi to, da ustvarimo nekaj za stareše naših otrok, nekaj sličnega, kar so bile svojčas Slomškove »Drobtinice«. — Izvršiti zvesto ta program pa nam bo mogoče le tedaj, če združimo svoje moči.

Krščanska pedagogika je stalna, neizpremenljiva, ker je nje ustanovitelj Kristus, ki bo po svoji Cerkvi premagal vse viharje in ostane na veke. Zato pa bodi naše geslo, t. j. geslo za Slomškovo zvezo, za vse nje podružnice, za vse posameznike, člane in članice: *Magister vester unus est Christus.* (Burno, dolgotrajno odobravanje.)

Nato prečita tov. urednik Fabinc sledeče resolucije:

1. Ob dvajsetletnici Slomškove zveze v Mariboru dne 31. julija 1920 ponovno poudarjamo svoje krščansko svetovno naziranje, ki je izraženo v programu naše organizacije, ter se je tudi v sedanji prevratni dobi pokazalo kot mirna in neizpremenljiva točka sredi viharjev.

2. Iskreno sočuvstvovanje neodrešenemu delu našega naroda v zasedenem ozemlju in občudovanje koroškimi Slovincem v njihovi junški borbi za narodno svobodo.

3. Odkrito in brez vsiljivosti se izjavljamo za popolno narodno ujedinjenje našega troimenega naroda v državi SHS, vendar odklanjamo centralistično šolsko upravo, ki bi naše šolstvo kot prvo v državi potisnila zopet za desetletja nazaj, ter ga izročilo birokratizmu. Šolstvo je last naroda, ki ima naravno pravico, da si svobodno gradi šolstvo po svojih kulturnih težnjah in potrebah. Kakor ima učiteljstvo važno nalogo, da sodeluje pri šolskih vprašanjih, tako imajo po demokratičnih načelih pravico in dolžnost sodelovati tudi drugi činitelji, kakor starši po voljenih zastopnikih, Cerkev in država. Zato zahtevamo najširšo avtonomijo in decentralizacijo šolske uprave, da se morejo vsi

navedeni činitelji neprisiljeno pritegniti k šolskemu delu in se na ta način čimprej izvede konsolidacija države in kulturno-političnih vprašanj.

4. Stremljenje po stanovskem ujedinjenju vsega jugoslovanskega učiteljstva od najnižjih do najvišjih šol iskreno pozdravljamo, istočasno pa zahtevamo pravico do kulturno-politične svobode posameznikov ali celih skupin.

5. Učiteljstvo naj postane državno uradništvo po dohodkih in pravicah zjednačeno z onim, ki ima srednješolsko naobrazbo.

6. Želimo, da se ustanovi Unija krščanskega učiteljstva v Jugoslaviji, kateri naj sledi Unija vsega slovanskega krščanskega učiteljstva.

7. Apeliramo na vse krščanske stranke in zlasti še na vse episkopate, da obrnejo svojo pozornost na vzgojo učiteljskega naraščaja. Potrebujemo zasebnin učiteljskih, kjer se bo učiteljstvo bolj seznanilo s krščansko kulturo, s krščanskim življenjem in mišljenjem.

8. Želimo, da bi krščanski politični voditelji bolj sledili klicu ljudstva, ki zahteva za vzgojo svojih otrok krščanskega šolstva in krščanskega učiteljstva.

9. V smislu naše zahteve, da morajo pri vzgoji sodelovati vsi činitelji, želimo priateljanskega razmerja z našo duhovščino, od katere pričakujemo, da nas pri šolskem delu z isto mislijo podpira.

10. S protestom in največjim ogorčenjem odklanjamo izjavo predsednika Zaveze na učiteljskem zborovanju v Beogradu, da se mora učiteljstvo združiti proti klerikalizmu v Sloveniji, kjer ga ne poznamo in ima le naše krščansko ljudstvo najmočnejšo gospodarsko, kulturno in politično organizacijo v Jugoslaviji, ki je omogočila ustvaritev prvovrstnega šolstva in podala slovanskemu učiteljstvu tako materijelno podlago, kakor je ni imelo nobeno učiteljstvo v naši državi. Konstatiramo, da nima pretežna večina slovanskega učiteljstva s klicem »proč od Rima«, ki je padel na učiteljskem zborovanju v Beogradu, ničesar opraviti.

Resolucije so navdušeno in soglasno sprejete in predlagatelj živahno aklamiran.

Nato hrvatski tovariš Vunić, ki se je udeležil učiteljskega zborovanja v Beogradu, nakratko poroča o tem zborovanju, o čemer je bilo naše učiteljstvo informirano le od nasprotni strani, zato mu je za točno poročilo zelo hvaležno. Govori:

Z mislijo, da se v Beogradu res ustanovi stanovska organizacija, smo se udeležili ustanovnega zborovanja. Bilo pa je to zborovanje povsem politične tendence, in to demokratične, recte liberalne. Vsak govor in vsa prireditev je nosila ta pečat. (Omenja tudi nedoslednost nekaterih govornikov, ki so v privatnem pogovoru govorili drugače kakor na zborovanju.) Spoznali smo, da kakor oni, ima tudi krščansko učiteljstvo pravico do lastne organizacije. In da nismo bili že prej trdno odločeni, združiti se z vami v Slomškovi zvezi, odločili bi se bili po beograjskem zborovanju. Tu so jasna načela! Le v krščanski kulturni organizaciji je točno začrtana pot, brez ovinkov, brez zavijanj. Zato smo vaši! (Živahno odobravanje pri Hrvatih.)

Učitelj Jakopić iz Bosne poroča o strašnem terorizmu, ki ga ima prestajati katoliško učiteljstvo. Zažugalo se mu je, da bo vsak, kdor se udeleži mariborskega tabora, prestavljen v najoddaljenejša hercegovinska sela. Prosi, naj bi vsi, ki morejo kaj storiti zoper to nasilje, to tudi storili. (Zborovalci ogorčeno protestirajo proti takemu terorizmu.)

Zastopnik Slov. dijaške zveze prinaša tople pozdrave svoje organizacije katoliškemu učiteljstvu in ga prosi za prispevke za spominsko ploščo slov. jezikoslovcu P. Škrabcu. (Učiteljstvo pri izhodu odda svoje prispevke.)

Zborovanje se prekine in nadaljuje ob 2. uri popoldne.

Predsednik glavnega odbora prečita imena priglašene učiteljstva za novo podružnico: tovarišev in tovarišic. Z vzklikom je voljen odbor: Lovrec Franc, Firm Štefan, Kodrič Ivan, Ravnihar Antonija, Bregant Marija, Berthold Kristina. Odbor se takoj konstituira. — Z velikim navdušenjem in prisrčnimi pozdravnimi vzkliki sprejmo zborovalci deseto, najmlajšo hčerko Slomškove zveze.

Ob 3. uri sledi zborovanje hrvatskega učiteljstva. Iskren in prisrčen pozdravni govor Hrvatom govori tovarišica Ivanka Čeđnarjeva. V njem zlasti poudarja katoliška načela, ki nas družijo in tvorijo temelj naši organizaciji. V skupnem delu po teh načelih za blaginjo našega ljudstva se uresniči Mahničev izrek (dr. Lampetu): Slovenac i Hrvat uvijek bratom brat. (Ploskanje.)

Za predsednika popoldanskega zborovanja se imenuje tovariš Vincens iz Djakova, ki poda besedo prvemu hrvatskemu referentu tovarišu Kuntariću iz Našice v Slavoniji, ki poroča o katoliškem pokretu med hrvatskim učiteljstvom in govori: Prišli smo k viru; tu se hočemo napiti dobre hladne vode. To okrepičilo pa naj nam ne bo le trenutno; njegov vpliv ponese mo s seboj na dom. Kar vidimo tu, hočemo prenesti in presaditi v našo zemljo. — Nekako pred desetimi leti je začrtal naš Mahnič prosvetno pot našemu

narodu. Po Krekovem načinu je nadaljeval to delo dr. Rogulja, ki ga, žal, nimamo več. Vse prosvetne organizacije, kar jih imamo, so nastale iz dijaških, ki so imele svoj začetek in vir v Krekovih »visokih šolah«. Učiteljska organizacija je ostanek one iz preparandije. Nismo se organizirali v lastni organizaciji, ker nas je narod čakal, komaj čakal, da med njim pričnemo prosvetno delo. Prišla je vojna. Iz hudih vojnih razmer se nismo mogli rešiti. Lansko leto nas je bilo nekako 20 na Homcu. Tam, med vami, smo dobili energijo, veselje in resnost za delo. Nismo se pa že tedaj združili z vami. Hoteli smo svojim tovarišem pokazati svoje delo, ki smo se ga priučili pri vas. Spoznali so smotrenost tega dela in pripravljeni so, da se združijo z vami. Boljše kakor učitelji so bile učiteljice, ki imajo »Organizacijo katoliških učiteljic« v Zagrebu. Lansko leto že so izrazile željo po združitvi z vami. Počakale pa so, da se skupno in edinstveno z nami združijo v Slomškovi zvezi. Edinstveno se hočemo organizirati! Ne damo se terorizirati od liberalcev, ki so zopet v Beogradu pokazali svojo barvo. S temi nobenega pakta! Slomškova zveza naj živi! (Odobranje.)

Predsednik da besedo tovarišici Ivki Marušić iz Zagreba, ki referira o organizaciji »Mladih junaka«. Ta organizacija je nekako paralelka »Svete vojske« v malem, namreč organizacija šolskih otrok, ki se zavežejo, da se zdrže alkohola do 14. leta. Člani morajo biti dobro disciplinirani. Imajo pravila, ki so vseskozi blažilnega vpliva na vso vzgojo. Glavno delo ima učitelj, ki pomaga otrokom z razlago in zgledom. V hitrici današnjega časa se je, žal, pozabilo, da je v nevarnosti kultura duha, duše. Za jačenje duha pa je zdržnost najboljše sredstvo.

V dvorano prideta med burnimi pozdravi ministra dr. Korošec in Velizar Janković v spremstvu mestnega gerenta dr. Leskovarja in predsednika Orlov Jože Pirca. Predsednik navdušeno pozdravi ministra Jankovića, ki takoj želi besede in govori: Kakor sen, kakor utopija je bila pred par leti misel, da bomo kdaj edini. In danes smo vsi eno: Slovenci, Hrvati in Srbi. Ne smemo in nočemo pozabiti velikanov: Prešerna in Kreka, Zrinjskega, Frankopana in Jelačića, ki so vsi in mnogi drugi započeli misel našega ujedinjenja, ki jo mi doživljamo, izvršujemo. Imperializem je pal, bratje smo v resnici. Široke grudi nudim, objemljem vas, bratje, sprejmite poljub ljubavi bratske! Apostoli ste, narodni učitelji! Ponesite med ljudstvo vroče pozdrave Srba iz Šumađije! Vsi smo eno! Brat moj mio, koje vere bio. Živili! (Viharno ploskanje.)

Predsednik se zahvali za ognjevit besede in pozdravi posebe še dr. Korošca.

Dr. Korošec govori: Naša domovina ima vsega: zelena polja, temne šume, bistré reke, sinje morje, vsa bogastva, ki jih nudijo visoke gore, vso lepoto, ki jo kaže nje raznolika prostranost. Pravijo pa, da imamo vse, le pameti ne. Dokazati pa hočemo in to zlasti našim neprijateljem, da imamo zdravo pamet in si jo hočemo tudi ohraniti. To pa je največ delo vaše, krščanski učitelji in vzgojitelji. Ko v prvi vrsti v šoli izvršite svojo dolžnost, prosim vas v imenu naše zlate domovine, obrnite se k drugemu nič manj važnemu delu, h kulturnemu delu med narodom. Vi ste tu še prav posebno na mestu, da širite prosveto, ki je edino prava in trdna, ker ima svoje temelje v večjih načelih našega krščanstva. Vaše delo bodi, da po žilah našega naroda pretakate kri prave krščanske prosvete. (Burno odobranje.) Viharno aklamirana ministra odideta.

Učiteljica Marušić nadaljuje svoj referat in pozivlje učiteljstvo, naj po svojih močeh deluje pri tej mladinski organizaciji, saj je njemu izročena mladina v popolno varstvo. Potom zdržnosti pa je najlažje privedi mladino do trdnega značaja. In značajev, trdnih, kremenitih, plemenitih krščanskih značajev tako nujno potrebuje naša domovina! (Odobranje.) (Konec prih.)

Ljud. šol. čitanka.

(Misli ob 1. št. Šol. lista za I. in II. stop.
Narodni, etični, estetični in relig. moment v čitankah.)

R. Pečja ..

(Dalje.)

Kakšni naj bodo spisi v l e p o s l o v n e m oziru? Spis mora biti cel lep, ubran, brez kakega aprioričnega namigavanja, da otrok nemoteno in sproti doživlja ves dogodek. Tu je treba, da ne slikamo na eni strani samih angeljčkov, na drugi samih hudičkov, ampak otroka kakršen je v resnici — z njegovimi dobrimi in slabimi lastnostmi. Seveda morajo dobre

končno zmagati. Otrok hoče vse doživeti, vse zaznati; ali ni boljše, da tudi svojo nagajivost ali recimo tudi slabo naravo leposlovno preživi in jo vsebinsko premeša, kakor da je zunaj v življenju v večni nevarnosti, ker ga novo, nedoživeto vedno mika. Le naj se otrok tudi v spisu veseli v momentu, ko ne dela prav, če se tega ne zaveda. S protiatežjo posledic mu to potem lahko do tal porušimo. Le doživljati mora naravno in resnično, graditi, rušiti in zopet graditi, kakor zunaj v življenju. Samo v takem spisu bo otrok doživljal samega sebe, se bo vsebinsko in resnično bojeval, zmagoval in tako uril svojo voljo in moči. Zato zametujemo zglede samo »dobrih« ali samo »slabih« otrok, ker jih faktično ni. Če pa so, so bolni — abnormalni.

Da ne bo nerazumevanja, naj podam tukaj primer. — Konji peljejo težak voz. Vozniki kolnejo in udarjajo z biči po konjih. Otroci pripeljejo voziček, vprežejo malo Anico, zakolnejo in jo udarijo s šibami. — Do tukaj niso storili menda nobenega greha. Instinktivno so to delali, ker ljubijo moč in jo hočejo izraziti. Zato se mora tudi dogodek opirati v tem ritmu, da otrok lahko spis v sebi doživi. Dalje. — Anica joka, ker jo boli, mamica pravi, da jim Jezušček ne bo prinesel o Božiču nič orehov, če bodo tako delali. In nikoli več niso tega storili. — Kako lahko s to protiatežjo zmagamo v otroku, ker so prvi del vsebinsko doživeli. Če bi pa že v prvem delu namigavali kaj o tem, da se ne sme kleti, bi končni učinek bil slabši.

Sicer pa — kako krivični smo vendar napram otroku. Je hudomušen, nagajiv, mi pa pravimo večkrat, da je hudoben. Je pa le zdrav, razvit in je vse to ravno izraz njegove fundamentalne apercepcije. Zato naj velja tudi v spisih: Naj skače, vse potare, da le ne laže Ciciban!

Pisatelj naj piše v otroškem duhu. Moj Bog, kako se tukaj hudo greši. Na eni strani preliva star poet grenke solze za lepo mladostjo, ki je minula. Revez pa ne ve, da piše za izživete starce, a ne za zdravo, življenja polno deco, ki ne more razumeti njegove sentimentalnosti. Na drugi strani pa ti nabere pisatelj-pedaog, ki zametuje to sentimentalnost, vse polno angeljčkov, škrateljčkov, konjičkov in zajčkov in golobčkov, Frančkov in Pepčkov in ne vem še koliko ičkov in ajčkov, da bi bil otroški. Pa ti razstavi kak žid na sejmu to pisano robo po naših mladinskih listih in evo — taka je povečini sedaj naša mladinska literatura. To je tisto samohotno komponiranje teh brezkrvnih lutk, tisto pedagoško-programatično ustvarjanje, tisto prisiljeno iskanje otroškega dogodka, ki se nikoli ne vzdigne ven iz ajčkov in tako plehko in otročje izzvni. Seveda je to pisateljstvo lahko, zato pa se čedalje bolj oddaljuje od prave umetnosti. Pa berite Levstikove pesmi, čitajte ona dva bisera iz ruske literature, ki sta v Šolskem listu: Požarni psi in dečkove sanje. Tudi tukaj so žličke, celo punčka je iz cunj, toda še nekaj je, s katerim je vse drugo zlito kakor v bron, nekaj, kar čutimo, da nam je ležalo že preje nejasno nekje globoko v duši in se je sedaj le oblikovalo. Lepota je to, ista večno lepa naivnost otroške duše. Niti ne čutimo,

da je pisano za otroke, čeravno izzveni tako naivno otroško. Za vsako srce je pisano, ki zna čutiti lepo.

V Šolskem listu je le še preveč sentimentalnosti, še več pa je igračk (kakor n. pr. ono opisovanje krave itd.), ki pač morda za hip malo ali celo zelo pokratkočasi, ki pa že v naslednjem trenutku izgine iz duše brez glöbljega sledu, ker ni projeciralo vanjo in nima nikake zveze s tistim, kar imenujemo bistvo lepote — bistvo življenja. Te žive, osvežujoče niti manjka, ki blaži. Resnični umetniški sestavki (ali kar je isto, resnični umetniki) ne bodo smeli biti v bodoči čitanki le gostje, kakor so v Šolskem listu, ampak bodo morali tvoriti njeno jedro.

M o d e r n a mora biti močno zastopana v naših čitankah. Ne mislim tukaj brezpogojno hvaliti, kar je modernega, toda mnogo lepega se le dobi, ki ima še svojo vrednost za mladino. Moderna zahteva od čitatelja neposrednjega doživljanja, samoustvarjanja s pomočjo fiziolozičnega vplivanja, napetost vseh čutov, kar je pri otroku, pri katerem se ravno razvijajo, neizmerne važnosti. Potencirala je jeziku barvenost, dala mu je gibčnost izražanja — muziko. Že z obliko samo skuša doseči doživljanje. Kdo pa bolj ljubi plastičnost, kdo bolj ljubi godbo, kakor naivna otroška duša, ki je melodija sama! In tista pesem, ki pride na papir v tisti svobodni melodiji, v kateri se je porodila v duši, bo segala intimneje in globlje zopet v dušo. In to še pri otroku, ki mu je staro, po večini refleksivno podajanje več ali manj tuje, ker se ne dotakne tako intimno čuvstev, ki pri njem prevladujejo. Toda že čutim ugovor: Toda otroci kljub temu ne razumejo tistega nejasnega zvonjenja. Dobro. Pojdimo v gozd. Nekaj počí. Veverica šine po deblu navzgor, izgine med vejevjem, se zopet prikaže, zopet izgine itd. Otroku zažare oči, ploska z ročicami, teka okoli debla in veselja trepeče. Ali tukaj otrok ve, zakaj je vesel, ali razmišlja o tem vzroku? Ko bi to storil, bi ne bil več. In dalje. Vedno se spominjam onega dne, ko smo v šoli čitali Župančičevo pesem:

Po deblu gor
je šinila,
med vejami
izginila;
in zdaj je tu —
in zdaj je tam —
a ti ne veš
ne kod — ne kam.

Kako so malčkom žarele oči, kako so stegovali veselja ročice! Kaj jih je tako veselilo? Predvsem muzika, takt, posnemanje veveričnega skakanja in plezanja, ki jih je usposobilo, da so dogodek resnično in sproti v sebi doživljali in ustvarjali. Toda slišal sem že ravno pri tej pesmi še drug ugovor. Otrokom je treba podati vendar višjih etičnih naukov in ne samo podobnega skakanja. Tu imamo zopet one, ki začno zidati hišo pri strehi. Toda ali pa ne zveni ravno v tej pesmi v dušah nejasno veselje

nad naravo, stvarstvom božjim? Ali ni zajeta naravnost iz vira življenja, kjer je lepota, kjer je Bog? Ji ne daje šele to pravo vrednost in ves polet, brez katerega bi bila igračkanje?

Kakšni pa naj bodo v čitanki religiozni spisi? Finžgar je nekoč rekel, da je najtežje pesniti religiozno, kjer še dober pesnik tako rad omaga. In to je menda v sedanjem času še posebej resnica. Ne sicer zato, ker bi nam manjkalo umetnikov, ki bi intimno versko čutili. Pač gre razvoj umetnosti svojo pot in nam je prinesel druge motive in probleme v umetnost. Čas je drugi — dispozicija umetniškega ustvarjanja je druga. Zato je intimno-religiozna, v umetniškem oziru dovršena pesem v mladinskem slovstvu tudi že skoraj redka. Predvsem moramo v čitanki, ki je najbolj učenčeva knjiga in ki mu naj kot zaokrožena celota zadostuje v vsakem oziru, odgovoriti na ona vprašanja, kjer hoče imeti za vsako ceno jasen odgovor: kdo je ustvaril svet, kdo je ustvaril mene, kakšen je Bog? Pomnimo, da hoče priti otrok še bolj željno kakor mi ne samo do življenjskega, ampak predvsem do svojega svetovnega nazora. Spominjam se, da sem kot majhen otrok vedno izpraševal mater o teh stvareh, komaj da sem dobro govoril. Najtežje pa je povedati te odgovore v lepi otroški obliki, tako da bi ostala pesem v duši sveta in blažilna in da bi jo z ljubeznijo čital še takrat, če morda izgubi ta ali oni vero v poznejšem življenju. Tako pesem more ustvariti samo pravi umetnik, kjer bo prevladovala lepota, ki je v bistvu vedno ista in enako lepa. Na ta način bi mladostna, verskonravna vzgoja vplivala z isto močjo še v poznejših letih.

Pesmi v Šolskem listu, ki so religiozne, že radi oblike ne bodo ogrele:

Veličastna si priroda,
delo Božjih rok,
vate je zakone svoje
vklisal večni Bog.

Dasi ima pesem globoko vsebino, vendar otrok ne more teh zakonov čustveno estetično doživeti, tudi če mu jih učitelj na dolgo in široko razloži. Pesem ga zato ne bode popolnoma zadovoljila. V prvi stopnji govori urednik Černej na uvodni strani, naj otrok ne pozabi Boga in ga straši s temnimi nočmi. Čemu ne prične raje kaj tako lepega pripovedovati, da bi ga ne mogel pozabiti in bi vrhu tega ne bilo treba strašiti reveža s črnimi nočmi. Čudno pa je vsekako, zakaj tako radi tiščimo z grehom v otroka.

Silvin Sardenko bi nam podal kaj religioznega in umetniško dovršenega.

Napačno je storil Šolski list tudi, ker je takorekoč prezrl pravljice. Vsi vemo, da smo jih najraje poslušali in jih tudi še sedaj radi prebiramo. Je to oblika, ki je kakor nalašč ustvarjena za deco. Tu se najraje izživi. Otrok hoče nebroj predstav, zaznav, nebroj kombinacij, hoče, da se vse hitro vrši, da si tako teži svoj nagon za spoznavanje sveta

in si da duška svojemu bogatemu hotenju. Pravljičica ima vse te prednosti. V njej lahko potenciramo moč, čuvstvovanje in hotenje, kolikor hočemo, ker nismo vezani na nikake naravne zakone. Morda so se bali gg. uredniki, da bi otroka preveč ne odtujili resnični naravi in tako resničnemu življenju. Če bi priobčevali pravljice iz »Tisoč in ene noči« ali kaj podobnega, bi se to res zgodilo. Drugače pa je z našimi domačimi pravljicami ali tudi s takimi tujimi, ki so našemu čuvstvovanju in krajem sorodne. Te baš nasprotno s svojimi kontrasti napeljujejo otroka, da še skrbneje opazuje naravo. Največja vrednost pa leži v tem, ker navajajo ljubiti naravo. V pravljici projecira otrok v vsako stvar človeško vrednost, svoja lastna čuvstva, voljo in mišljenje. Kako veličasten je oni prizor (menda v Snegulčici), ko plakajo mogočni hrasti in vitke smreke v gozdu z nesrečno deklico. Ali je mogoče nežneje in intimneje opevati naravo? Tudi v etičnem oziru so pravljice neprecenljive. Ker niso vezane ne na kraj in čas, se lahko vsako slabo dejanje kmalu kaznuje, kar se v resničnem življenju navadno ne zgodi. Pravljičice morajo dobiti v naši bodoči šolski čitanki primerno mesto.

Naj omenim še eno veliko napako, ki se opazi posebno v I. stopnji Šolskega lista. Urednik Černej smatra Šolski list za mladinsko revijo, ki prinaša po večini le sestavke sodobnih pisateljev. Tako mrgoli po vsem listu polno samih Černejev. To je popolnoma napačno, tudi če bi bil on naš najboljši pisatelj. Mladini je treba vsestranske in individualne vzgoje, ki pa jo en sam človek ne more podati, ker so vsi spisi z njim pobarvani — z n j e g o v o individualnostjo. Ali pa res nimamo Slovenci do Černeja prav nič mladinskih spisov! Treba bi se bilo poglobiti v našo literaturo (mladinske knjige, revije) in dobilo bi se le marsikaj uporabnega ali celo — boljšega.

(Dalje.)

Moč fraze.¹

—ff—

»Učiteljski Tovariš« donosi u br. od 12. avgusta o. g. sličicu iz beogradskog učiteljskog zborovanja, gdje su bili zastupani također hrvatski i slovenski učitelji. Medju ostalim priča taj list, da je drug Luka J e l e n c informirao srbijanske drugove o staleškim prilikama u Sloveniji. A kada je napomenuo da su u slovenskom uciteljstvu dvije struje: jedna staleška, a druga k l e r i k a l n a, tedaj je pri slednjem izrazu zagrmelo enoglasno iz tisočev grl: »Dol ž njo!« »U. T.« veli, da isprva nije htio toga priopćiti svojim čitačima — valjda iz svoje poznate ljubavi prema nama kršćanskim učiteljima — pa i sad je donio o tom samo noticu. Mi pak taj »doli« mnogo više cijenimo, pa se evo njime bavimo u posebnom članku.

¹ Dopis je prejelo uredništvo iz hrvatskih učiteljskih krogov.

Čudnim nekim slučajem donosi istoga dana 12. VIII. beogradski glavni organ radikalne stranke »Samouprava« dugi članak pod naslovom »Sa orlovskega sleta u Mariboru«, gdje piše veoma simpatično o toj velebnoj slavi. Među ostalim donosi govor ministra Bel. Jankovića, koji nigdje u Sloveniji ne vidi strašnoga klerikalizma, već on, Srbin pravoslavne vjere, nalazi tamo jedino katolicizam, katoličku vjeru, i poziva nas da se je čvrsto držimo. Od braće Srba, kaže, ne prijeti vašoj vjeri pogibelj, jer »naša verska tolerantnost čak i indiferentnost daleko je poznata«.

Po psihološkom zakonu koincidencije nužno spajamo citiranu izreku »Uč. Tovariša« i onu iz »Samouprave«, pogotovo jer rade o istoj vjersko-kulturnoj stvari. Isti pojam naziva pravoslavni ministar katolicizmom, a katolički učitelj klerikalizmom.

Koji je naziv korektan? Bezuvjetno katolicizam, jer je star već dvije tisuće godina, dok je klerikalizam fraza, nastala u novije doba.

Slične su fraze bile nabacivane, podržavane i širene već u najstarije doba. Mnogobrojni grčki šarlatani nazivali su se s ponosom sofistes = mudrac, dok su prvi mudraci bili samo filosofos = prijatelj mudrosti. Neki su kršćanski krivovjerci same sebe nazivali katharoi = čisti, gnostici = pametni itd., dok su im pravovjerni kršćani bili nečisti, nezalice i slično. Narod je te krivovjerce dakako nazivao njihovim frazerskim imenom, ali je u svojoj ograničenosti često mislio, da su oni i zaista takovi, kakovima ih značuje ime, pa je to vanredno mnogo pripomoglo širenju zabluda. Takova je moć fraze!

Najnovije doba što dalje to više obiluje takvim frazama. Krasnu riječ »liberalac« (»artes liberales«!) prisvojiše sebi najveći protivnici duševne slobode; ujedno dadoše drugoj krasnoj riječi »clericalis« = svećenički, smisao ropstva i njime ožigosaše sve one, koji brane vjeru, bilo katoličku bilo pravoslavnu. A to im je lako uspelo, jer »liberalci«, u prvom redu njihovi duševni vodji židovi i framasuni, imadu u rukama $\frac{8}{10}$ evropske štampe. Katolički se svijet brzo priučio na te izraze čitajući ih dan na dan, pa su iz velikoga svijeta u velikoj mjeri primljeni i kod nas. Slično je i s frazama: slobodni mislilac, naprednjak, ultramontanac itd. Naši ljudi klipšu za strancima, koji nisu niti kršćani niti Slaveni.

Bilo kako bilo činjenica jest, ako smijemo vjerovati izvjestitelju »Učit. Tov.«, da su »klerikalnoj«, t. j. katoličkoj struji slovenskoga učiteljstva tisuće beogradskih učesnika vikale: »Dol ž njo!« Eto moć fraze! Srbijansko učiteljstvo pozna tako slabo prilike slovenskoga učiteljstva kao i slovensko srbijanskoga, pa ipak više svojim staleškim drugovima »doli«, drugovima sasvim nepoznatima i nekrivima. I to na samu jednu riječ tovariša Jelenca: »klerikalna«! Imam pravu misliti, da članovi »Slomškove zveze« već iz uljudnosti ne bi vikali nepoznatim učiteljima Jugoslavenima: »doli«, da ih tko na njihovu zborovanju napomene. Vikali

bi prije: »gor!«, gore k nama, k vjeri, k istini, k objektivnosti! Dolje naši narodni neprijatelji in neprijatelji prave kulture našega kršćanskog i hrišćanskog jugoslavenskog naroda!

Ipak ne smijemo misliti, da bi bio u Beogradu taj »doli« izostao, da je drug Jelenc bio taktičan i rekao: Kršćanska ili katolička struja, ili slično. Moć fraze je učinila svoje, pa je srbijanskomu učiteljstvu pravca liberalnog, pogotovo socijalističkog i komunističkog, katolicizam i klerikalizam isto. Moć fraze...

Moglo bi biti komu čudno, što tisuće srbijanaca učitelja pogrđuju bratsko, staleško, slavensko društvo, a niti ne znadu za njegov rad. Rekli bismo sa sv. Pismom: »Quae ignorant, blasphemant«. Za tu nam zagonetku daje ključ gornja ministrova izjava: »...naša vjerska ...indiferentnost daleko je poznata.« Autentična riječ ministra liberalca.

Dakle indiferentnost.

Ona je izvor svemu zlu na kulturnom polju.

Zar da i mi svojoj srbijanskoj braći uzvratimo »doli«? Zar da i mi kujemo fraze, dajemo lijepim riječima opaki smisao i upotrebljavamo ih protiv njih? Ne! Nikada! Radije metimo sami pred svojim vratima.

Indiferentnost je velikim dijelom zahvatila i naše slovensko i hrvatsko učiteljstvo. Hvala gigantskomu radu velikoga Slomška, slovensko je katoličko učiteljstvo uzelo već prije decenijâ stav proti indiferentizmu. A bilo je to prisiljeno učiniti i radi oštre agresivnosti slovenskih indiferentista.

Krivo bismo učinili hrvatskomu učiteljstvu, kad bismo htjeli to i o njemu kazati. Neko vrijeme poslije školskoga zakona od godine 1888. bilo je doduše čarkanja u stručnim listovima, ali posljednja dva decenija vladao je mir. Valja to najviše pripisati miroljubivosti i vjerskomu osvjedočenju neprežaljenoga pok. urednika »Napretka« i velikoga pedagoškog pisca prof. Stjepana Basarička. Bilo je doduše na pojedinim učiteljskim skupštinama nekih nepoželjnih pojava radi orguljanja, nadzora kod mise i sl.; »pokretaši« su doduše uhvatili nekolicinu naših učitelja, da galasne u »liberalnim« novinama protiv »popova«; ali je do najnovijeg doba hrvatsko učiteljstvo ostalo u cjelini vjerno i svojoj vjeri i njezinim zastupnicima — svećenstvu. Tek u najnovije doba, kad je jedna velika politička stranka stala na ne indiferentno, nego očito protivjersko tlo, učitelji, pristaši te stranke, prestadoše s dosadašnjom indiferentnošću, ustadoše otvoreno proti vjeri i terorom djeluju na slabe dušice. A u tom radu nažalost uspjevaju, jer otvoreno religijski i oni indiferentni drugovi nemaju izrazito katoličkoga učiteljskog društva, u koje da se sklonu pred sve jačim i drskijim napadajima svojih protivnika.

Eto tako harači samo jedna fraza: klerikalizam. Tolika je njezina moć, da joj se može s uspjehom suprotstaviti samo jedna jedina velevlast: kršćanska organizacija.

Kucnuo je čas, kad je nužno i u hrvatskom učiteljstvu provesti razlučivanje duhova, pa da religiji vjerni dio što uže združi sa slovenskim kršćanskim učiteljstvom. Da pak i braća Srbi što prije osjete potrebu organizacije na vjerskoj podlozi, oko toga se već živo radi, osobito među njihovim sveštenicima.

Zar da nas dakle iznenadi hiljadati »dol!« naše srbijanske braće? Nimalo! Čudili bismo se da toga nije bilo. Da se zato srdimo? Nipošto! Na taj su nam se poklik već priučila uha kod naše domaće braće. Braću Srbijance ispričava njihova vjerska »daleko poznata indiferentnost«.

Taj nas poklik samo najozbiljnije opominje, koliko još imamo posla. I mi i oni.

Prionimo svi mi kršćanski nastaoici uza zastavu, što ju je tako neustrašivo digao »Slovenski Učitelj«, glasilo jugoslovenske garkršćanskoga učiteljstva. Hrvatski kršćanski nastaoici, osobito vi bojažljivi i indiferentni, svi pod njegovu zastavu! A kad se jednoc — dao Bog što prije! — ujedini čitavo jugoslovensko kršćansko učiteljstvo u jednu falangu, onda će istom biti skršena — moć fraze, koja danas tako harači.

Svi »gore«!

—ff—

Ustanavljanje nadaljevalnih tečajev.

V. Rohrman.

Vprašanje nadaljevalne šole se pleće že od leta 1876. Postalo je aktualno dve leti pozneje, ko smo dobili na Kranjskem ponavljalno šolo. Četudi ni imela ponavljalna šola, ki se je uvedla z deželnim zakonom leta 1874., po svojem programu nobenega kmetijskega značaja, je takratni deželni šolski svet vendar le uvidel, da je treba pouka tudi iz kmetijstva in da je bil ves tedanji pouk v tem pogledu nedostaten. Izdal je zaradi tega na vse okrajne šolske svete poseben razglas, s katerim se ima na ponavljalnih šolah uvesti pouk za ustanavljanje kmetijsko nadaljevalnih šol, ki naj bi se bile vpeljale posebno na večrazrednih ljudskih šolah.

Do izvedbe tega razglasa pa ni prišlo, v kolikor se tiče nadaljevalnih šol. Pač pa se je vpeljal kmetijski pouk na ponavljalni šoli, toda tudi ne splošno, ampak le po gotovih šolah.

Naučna uprava je vpeljala za pospeševanje kmetijskega pouka tudi kmetijski pouk na učiteljišču in je priredila tudi v tem času nekaj kmetijskih tečajev za ljudskošolske učitelje na kmetijskih šolah, najprej na bivši vinarski in sadjarski šoli na Slapu, že l. 1883., in potem na kmetijski šoli na Grmu, da je že precejšnje število učiteljev dovršilo te kurze, ali vse to ni dosti pomagalo pri osnovi nadalj. tečajev.

V z r o k e, da nismo do danes prišli do nadaljevalne šole zunaj na deželi, iščemo lahko navzgor in navzdol.

Naučna uprava je pri vseh njenih odredbah premalo intenzivno pospeševala to vprašanje in se je zaradi tega tudi premalo delalo. To sklepamo lahko iz dejstva, da se v teh 44. letih, odkar imamo načrt za nadaljevalno šolo ni pravzaprav ničesar ukrenilo v izpolnitev učnega načrta za nadaljevalno šolo.

Dočim so se ustanovljale, urejevale in izpopolnjevale obrtne in trgovske nadaljevalne šole, se ni za kmetijsko - nadaljevalne tečaje ničesar storilo, kar bi bilo lažje omogočilo postanek teh tečajev.

Prvotna zasnova je bila namreč taka, da se ni mogel pouk ne pričeti, ne nadaljevati in uspešno razvijati.

Na ponavljalni šoli se je vpeljeval kmetijski pouk, toda ostal je vobče n e d o s t a t e n, in sicer iz sledečih vzrokov:

Prva in glavna napaka je bila ta, da se je pouk iz kmetijstva uvrstil v ponavljalno šolo kot p o s t r a n s k i p r e d m e t, ki naj se poučuje v izrednih urah in le po eno uro na teden poleg zakonito predpisanih in obveznih učnih predmetov, ki so zavzemali brez krščanskega nauka po 4 ure na teden.

Druga napaka je tičala v tem, da se k temu pouku ni smel nihče siliti, da je bil ves pouk f a k u l t a t i v e n za učenca kakor tudi za učitelja.

Kaj pomeni to v naših razmerah po deželi, si lahko vsak sam predstavlja.

Slabo je vplivalo pa tudi to, da je manjkalo enotnega in smotrenega učnega načrta in ravno tako tudi primernega strokovnega vodstva in n a d z o r s t v a.

Da podprem svojo trditev o nedostatnem pouku, naj navedem sledeče številke:

Kranjska dežela šteje okroglo 450 ljudskih šol. Po statistiki iz leta 1916/17 se je poučevalo kmetijstvo komaj na 69 šolah, tako da je bilo le 15% šol deležnih tega pouka, dočim je ostalo 85% šol brez vsakega kmetijskega pouka.

Okraji, ki štejejo po 40 do 50 šol, kakor n. pr. Novomeški in kranjski, so imeli kmetijski pouk le na 4 šolah. Črnomeljski okraj je bil v tem pogledu najslabši, kajti tam je 29 šol, in se je kmetijstvo poučevalo le na eni sami šoli.

Pa še ta pouk je bil brez vsakega smoternega načrta, kar se jasno vidi na številu ur, ki so bile posvečene temu pouku. Tako n. pr. da navedem samo en slučaj, je bilo v nekem dolenjskem šolskem okraju na eni šoli 34 teoretičnih ur in samo 2 uri praktičnega pouka, na drugi šoli ravno istega okraja pa samo 6 ur teorije, in 56 ur praktičnega pouka.

In tako se je z malimi izjemami godilo tudi po drugih šolah in okrajih.

Načrti za kmetijski pouk, ki so jih predlagali učitelji na okrajne šolske oblasti, so se kratkomalo odobrili in naj so bili še tako različni in neprimerni, to pa zgolj le radi tega, ker je bilo na višjih mestih premalo smisla in zaradi tega tudi premalo zanimanja za ta postranski pouk, kateremu se ni pripisovalo potrebne važnosti.

Na merodajnih mestih je manjkalo vodstva in nadzorstva.

Vzroka nezadostnih uspehov je iskati seveda tudi spodaj med učiteljstvom samim, in sicer opravičeno, ker učitelji niso dobivali za svoj trud tistega priznanja, ki bi bilo neobhodno potrebno, ako naj se dobro stvar pospešuje.

Pri znano slabih gmotnih razmerah našega učiteljstva, ki so vladale do zadnjega časa, niso prejemale za izredni pouk v kmetijstvu na g r a d , kakor bi jim šle po vsej pravici. Za ves pouk v kmetijstvu na vseh kranjskih šolah je bilo postavljenih le 3000 K. Ta znesek se je v zadnjih letih od strani bivšega deželnega odbora nekoliko zvišal, in sicer na podlagi doseženih uspehov, vendar je ta kredit tako nizek, da ne more nobenega ogrevati za obilno delo, ki je v zvezi s poučevanjem kmetijstva v posebnih, izrednih urah. In tako je današnji povsem nezadostni kmetijski pouk le naravna posledica takih-le razmer.

Tega položaja niso mogli spremeniti najbolj uspešni kmetijski tečaji, ki, so se vršili svoj čas na Grmu, dasiravno so bili udeležniki vsi navdušeni za uvedbo nadaljevalnih tečajev.

Marsikatera beseda se je med tem časom izpregovorila in spisala v prilog reforme nadaljevalne šole, toda do danes brez pozitivnega ali vidnega uspeha.

Bližje se je stopilo rešitvi tega vprašanja sedaj po vojni, ko je postalo aktualno sploh vse vprašanje reforme naše osnovne šole.

Bilo je pred dobrim letom, 14. junija l. l., ko se je na posebni enketi razpravljalo o reformi nižjega strokovnega pouka. Takrat sem dobil tudi nalogo, da sestavim učni načrt za kmetijsko-nadaljevalno šolo. Temu pozivu sem se odzval.

Obdelovalo se je to vprašanje tudi na okrajni učiteljski konferenci v Krškem, lani 13. septembra, kjer sta imela referate nadučitelj Škulj in učiteljica Pirkovič, prvi o kmetijsko-nadaljevalnih tečajih, druga o gospodinjstvo-nadaljevalnih tečajih. Udeležil sem se te konference na vabilo okr. šol. nadzornika Stiasnyja.

Kakor znano, so se v načrt državnega zakona o narodnih šolah za kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev sprejela že določila glede nadaljevalne šole, o kateri govori čl. 25, da se ima po končani osnovni šoli začeti in trajati dve leti, in sicer prvo leto obvezno, drugo pa neobvezno.

Kako se bo dalo to izvesti, je seveda še vprašanje.

Zamujati pa ni danes nobenega časa več, vsaj smo dosti dolgo odlašali in zavlačevali te tečaje. Čas je, da pridemo do dejanj.

Ako se je poverjeništvu za kmetijstvo sedaj iniciativno lotilo tega vprašanja, je le naravno, ker je ugodna rešitev kmetijsko-nadaljevalne šole v tesni zvezi z interesi, ki jih zasleduje naše poverjeništvu.

Prepričan sem, da se bo z nadaljevalno šolo veliko dobrega doseglo ne le pri mladini, ki potrebuje po končani osnovni šoli še npravstvene in stanovske vzgoje in skrbnega vodstva, ampak tudi v napredek našega kmetijstva.

Danes se ne gre pri kmetski mladini samo za to, da ji damo na pot življenja samo gotovo mero splošne izobrazbe, ampak tudi za to, da jo ohranimo domači grudi, da jo ohranimo svojemu poklicu, da jo stanovsko vzgojimo in npravstveno dvignemo in da ji vcepimo veselje do prirojenega kmetijskega dela.

Na noben način ne smemo kmetsko mladino, ki odraste osnovni šoli, v vzgojnem oziru zanemarjati in ji pritrgovati pouk, ki se ji je že pred 44 leti namenil, ki se pa ni izvajal zaradi nedostatkov, ki smo jih mi sami krivi.

Naša mladina je po končani osnovni šoli že toliko godna in duševno razvita, da se začne zavedati svojega poklica in zanimati za stanovske zadeve.

Lahko bi se mi ugovarjalo, da imajo za kmetijsko-stanovsko izobrazbo skrbeti kmetijske šole, ki so v to poklicane in da naj se raje te pomnože. Ljudska šola pa naj ostane pri svojem splošno izobraževalnem delu.

Temu naziranju nasproti moram dvoje poudarjati. Prvič se na nadaljevalnih šolah ne gre za strokovni pouk v pravem pomenu besede, ker je za to veliko premalo časa in ker je mladina za popoln kmetijski pouk tudi premalo zrela. Gre v tem slučaju le za pripravljalni stanovski pouk.

Drugič moram pa poudarjati, da je tega pouka treba sploh naši kmetski mladini zunaj po deželi in da še dolgo ne bomo dobili toliko kmetijskih šol, da bi bile splošno pristopne, kakor bi bilo v tem slučaju želeti.

Ljudska šola z vso svojo osnovo bo ostala še dolgo edina za kmetijski naraščaj. In tej mladini mora ljudska šola pomagati, da se stanovsko dvigne in lažje pribori do boljšega domačega kruha.

Če imamo danes za obrtniške in trgovske vajence poleg trgovskih in obrtnih šol tudi nadaljevalne šole, jih moramo dobiti tudi za naše kmetijske sinove, katerim ni usojeno priti v kmetijsko šolo. Zakaj bi se jim odtegovala stanovska izobrazba na nadaljevalni šoli, ki jo bolj potrebujejo, kakor drugi obrtniški stanovi, če hočemo, da se bodo glavni stebri države bolj okrepili.

Če bi se bila pri nas takoj spočetka vpeljala nadaljevalna šola, kakor se je po drugih državah, bi bilo tudi pri nas marsikaj na boljšem.

Z reformo ljudskega šolstva dobimo gotovo tudi nadaljevalno šolo, tako kakor imajo Srbi svojo »produžno« šolo.

Dokler pa nimamo zakonskih določil za nadaljevalno šolo, jo lahko ustanovljamo v prehodni dobi na podlagi razglasa iz leta 1876. s pomočjo krajne in okrajne šolske oblasti. Okrajna šolska oblast ne bo delala za-prek. Glavno je, da pridobimo za vpeljavo nadaljevalnega tečaja krajno oblast, tedaj krajni šolski svet, in da se učiteljstvo s potrebno v nemo loti tega dela.

Poverjenišstvo za kmetijstvo bo po svojih močeh podpiralo vsako tako prizadevanje in bo dajalo tudi potrebne nagrade.

Danes imamo med praktičnimi učitelji že tako število večjih moči ter toliko zavednih občin, da bi se dalo brez vsakega odloga iti na delo. Treba je le dobre volje na eni in na drugi strani.

Naš položaj je danes — da še enkrat nakratko ponovim — tak, da nimamo nadaljevalnih šol in da je pouk na ponavljalni šoli glede stanovske vzgoje nezadosten. Tako da smo glede kmetijskega pouka blizu tam, kjer smo bili pred 44 leti in da se višji šolski svet prav lahko obrne na vsa podrejena šolska oblastva z ravno takim razglasom kakor leta 1876., ko je imel dobesedno sledečo vsebino: »... da se okrajni šolski sveti v no-vič in nujno pozivljajo, da kar najbolj skrbе za gojitev in pospeševanje kmetijskega pouka in da zlasti v sporazumu z dotičnimi krogi najkrepkeje delujejo na to, da kar najhitreje ustanovljajo kmetijsko-nadaljevalne šole, posebno tam, kjer so potrebne in kjer so večrazredne šole.«

Vse to velja do pičice še danes prav tako kakor pred 44 leti.

Glede gospodinjstvo-nadaljevalnih šol nismo storili do sedaj še nobenega koraka. Imamo sicer načrt za takozvane delovne šole, ki je pa ostal glede gospodinjstevskega pouka ravno tako na papirju, kakor načrt za kmetijsko-nadaljevalne šole.

In vendar moramo po vsej pravici zahtevati, da pride čimpreje do gospodinjstvo-nadaljevalnih tečajev po deželi in da začnemo tudi tukaj že enkrat ledino orati.

Kultura in književnost.

Cirilova knjižnica, 2. zvezek; Jugoslovanski Piemont. Zgodovina Srbije od Črnege Jurija do kralja Petra... Prvi del. Spisal dr. Leopold Lenard, Maribor 1920. Cirilova tiskarna. Str. 152, cena 14 K brez poštne. Poština znaša 1 K 60 vin. za komad. — Cirilova tiskarna se je odločila izdajati knjižico, ki naj odpomore zelo perečim potrebam. Poznati moramo naš narod, našo državo, našo preteklost in sedanost. Stara avstrijska šola nam ni nudila skoraj ničesar, v našem jeziku nimamo o našem domovinoznanstvu nobenih preglednih priroč-

nih spisov. Izšel je torej pred meseci prvi zvezek Cirilove knjižnice, ki obravnava »Našo državo«. Sedaj je izšel drugi pod zgoraj navedenim naslovom, ki obravnava prvi del zgodovine novejše Srbije, to je one jugoslovanske zemlje, ki je kot na Laškem Piemont bila izvor ujedinjenja in osvobojenja našega naroda. Knjižica je pisana kolikor mogoče poljudno, da bo zanimala tudi širše sloje, a vendar tudi znanstveno in kritično, ker ne pripoveduje samo, ampak tudi dokazuje in utemeljuje. V prvem poglavju pojasnjuje kulturne in socialne razmere srbskega naroda

ob prehodu pod turško robstvo, v drugem opisuje srbske vstaje do Črnega Jurija, deda našega sedanjega vladarja, a v tretjem vstaje Črnega Jurija do prve osvoboditve Srbije. Knjižica je torej v sebi zaokrožena celota, ker opisuje srbske boje za neodvisnost od časa, ko je izginila stara srbska država, pa do dne, ko srbski narod zopet stopi na pozorišče evropske zgodovine kot državen činitelj. V drugem delu bo sledila nadaljnja zgodovina Srbije Karadjordjevičev. Knjižica je zelo lično izdelana, tiskana na zelo finem močnem papirju, kakor je redkost pri sedanjih razmerah. Cena je s 14 kronami zelo nizka.

Savremena pitanja. Vjersko-znanstvene rasprave za naobražene krugove. Svezak VI. i VII. Postanek sveta na podlagi naravoslovja in Biblije. Spisal dr. P. Guido Rant, lektor bogoslovja v Ljubljani, Tisak i naklada Hrvatske tiskare F. P. Mostar 1920. Knjiga se dobi v Jugoslovanski knjigarni in stane 15 K. — Dr. Rant je napisal knjigo na podlagi obširne znanstvene literature in bo že kot taka zanimala vsakega naobražena. Za učitelja krščanskega svetovnega naziranja bo pa osobito radi tega velike važnosti, ker z vsemi znanstvenimi dokazi in logičnimi zaključki čisto jasno dokaže, da med naukom Biblije in znanosti ni nobenega nasprotja. Zdi se nam, da bo pravi učiteljsko vzgojitelj zlasti pri pouku v realijah z lahkoto pokazal na knjigo božjo v vsemiru, če se poglobi v poljudno pisano delce. Pozdraviti moramo tudi, da je hrvatska knjigarna izdala slovensko knjigo. Tako postajamo res na kulturnem polju neprisiljeno bratje!

Društvo prijateljev humanistične gimnazije se je ustanovilo v Ljubljani 19. junija t. l. Namen društva je v § 1. pravil tako-le izražen: »Z živo besedo in potom tiska briniti in pospeševati po vsem ozemlju države SHS obstoj in nadaljnji naravni razvoj humanistične gimnazije, ki je nje bistvo in ideja

ta, da se nudi srednješolski mladini z enakomerno gojitvijo tako eksaktnih — matematike in prirodoslovja — kakor tudi zgodovinskojezikoslovnih ved — zgodovine, materinščine in narodne kulture, jezika in kulture starih Grkov in Rimljanov — kolikor mogoče harmonično zaokrožena, splošna izobrazba.« V oklicu čitamo med drugim tudi: »V času, ko surovi materializem kakor besen drvi okrog po svetu, treba podpirati duševno gibanje ljudi, ki se zavedajo, da so še druge, neminljive vrednote na svetu, ki se sicer ne dajo izraziti v kronah, dinarjih ali frankih, v času, ko se je pobesnelemu materializmu žalibog posrečilo, spreiti narode med seboj in ljudi spremeniti v volkodlake, Vas vabimo, da pristopite k našemu društvu, ki mu je najvišji smoter humanitas, plemenita človečnost, tista, ki omogoči, da more človek poleg človeka mirno in srečno bivati, tista, ki o njej pravi pregovor: homo homini deus.« — Predsednik društva je dr. Lovro Požar, vladni svetnik. Članarina je letno 2 K.

Rabindranath Tagore, Povestice. V Ljubljani 1920. Založila in izdala Jugoslovanska knjigarna. — France Bevk je podal po nemščini v prevodu nekaj povestic slovitega indijskega pesnika Tagore, lastnika Nobelove nagrade, katerega dela so danes znana vsemu kulturnemu svetu. Pesnik se je znal z veliko ljubeznijo poglobiti v otroško dušo, zato bo delce dobrodošlo še posebno našemu učiteljstvu!

Fran Levstik, Poezije II. Uredil C. Golar. V Ljubljani, 1920. Založila Jugoslovanska knjigarna. Cena z drag. doklado vred broš. 12 K, vez. 24 K. — Drugi zvezek Golarjeve izdaje Levstikovih spisov obsega pesmi. Hvaležni smo uredniku in založništvu, da dobimo na književnem trgu zopet naše klasike, katerih dela so že pred leti pošla.

Slovenske dežele in Istra. Zemljevid v merilu 1:100.000. Založila Jugoslovanska knjigarna. Vsak list velja z drag. doklado vred 8 K 40 vin.

Zapiski.

Bela vrana. Med našimi tovariši v »Zavezi«, ki se grupirajo okoli »Učit. Tovariša«, je le težko dobiti ljudi, ki bi se temu ali onemu vprašanju posvetili s posebno temeljitostjo. Kolikor jih imajo, stoje navadno bolj v ozadju ali pa se ne slišijo v zboru tovarišev, ki so oblagodarjeni s samo krepkejšimi glasilkami. Zato smo se pravzaprav začudili članku Dragotina Kvedra »Svetovno naziranje in naša stanovska organizacija«, ki ga je priobčil »Tovariš« v števil. 36. Ne trdimo, da so Kvedrova izvajanja pravilna, ali

priznati je treba, da se je z resnostjo lotil nekaterih vprašanj, ki se tičejo učiteljskih organizacij. V kolikor se dotika delovanja cerkve, bi bila stvar bogoslovca, da bi ga zlahka zavrnil, vendar lahko rečemo, da je o nalogah cerkve in njenem delu prenasičen tistih nazorov, ki imajo svoj izvor v liberalno-protestantovskih brošuricah, da mu je nauk o Bogu in dolžnostih človeka do njega popolnoma tuje in je vprašanje Sokolstva, Orlovstva in Slomškove zveze pri tem le sekundarnega pomena. Eno

vprašanje je najvišje, ki so mu podrejena vsa druga: Ali je Bog, ali ga ni? Ali priznam Boga-stvarnika kot začetek vsega ali ga ne priznam? Če je Bog in ga priznam, potem morajo veljati tudi vsi večni zakoni, ki izvirajo iz tega najpopolnejšega bitja, če ga ne priznam, potem sem sam poedinec, o katerem govori Kveder, tudi svoj vrhovni gospodar in imam pravico zahtevati, da živim »lastno življenje v psihičnem oziru«, ki se bo pa seveda vedno javljalo tudi na zunaj in ima tedaj po Kvedrovi logiki morilec pravico, da izživi in udejstvuje svoj lastni »notranji jaz«. Kveder pravi: »Stanovska organizacija pa ni individij, torej kot socialni (politični) stvor ne more imeti kakega verskega ali svetovnega naziranja, ne ga sprejemati ne odklanjati ne za sebe, niti za svoje člane. Kaj takega je glupost.« Nam se stvar ne vidi taka glupost. Sicer je organizacija v pravnem oziru tudi individij, toda vsaka organizacija sestoji vendar iz osebnosti, katerih vsaka ima svoje naziranje in če se osebnosti istih nazorov združijo v organizacijo, potem more vendar ta celota zastopati nazore enakomislečnih individijev. Nadalje piše Kveder: »Slomškova zveza je nesvobodna, ne sama sebe se vzdržujoča organizacija učitelstva. Ako so se združili zgolj iz verskega interesa, da ne pride njih versko prepričanje v nevarnost omadeževanja ali omalovaževanja v družbi drugih tovarišev, potem ni Slomškova zveza stanovska organizacija, nego kvečjemu verska bratovščina. V kolikor je Slomškova zveza bojno sredstvo za uničenje stanovske naše organizacije, je bistven del katoliške politične organizacije, v kolikor pa je Slomškova zveza kot organizacija sredstvo posameznim učiteljem v dosego samogoltnih, samopašnih, brezobzirno sebičnih ciljev, pomenja za nas koritarstvo, koristolovstvo.« Na te očitke je lahko odgovoriti. Slomškova zveza je v svojih stanovskih zadevah popolnoma neodvisna od Cerkve in vsake politične stranke. Vsi njeni člani pa so in morajo biti verni člani Cerkve, ki je njihova verska učiteljica in je dolžnost poš-

meznikov in cele organizacije stremiti za tem, da se bo vzgoja mladine vršila v smislu naukov te Cerkve. V tem oziru tedaj Slomškova zveza ni samo stanovska, ni niti nevtralna, ampak bojna organizacija, ki bo vedno zahtevala versko šolo, v smislu filozofije, ki jo najde zapisano tov. Kveder v vsakem katoliškem katekizmu. Kar se tiče očitanja o koritarstvu, je temu najlepši zgled »Zaveza« sama, ki spravlja svoje člane v vse činovne razrede od VI. navzdol. Ali mar smatra gosp. Kveder zahtevo »Zaveze«, da morajo biti n. pr. vsi nadzorniki imenovani po njenih željah, za izraz koritarstva? In člani »Slomškove zveze« se naj morda li odpovedo še celo svojim službam? Zakaj pa vsakega duhovnika, ki postane brezverec, poveličujete, če se vedno zgedujete, če učitelj obrne hrbet brezverskim organizacijam in vstopi v »Slomškovo zvezo«? Poznamo to in imenuje se: zavestno ali nezavestno sovraštvo do katoličanstva! Končno naj še omenimo, da hoče gosp. Kveder samega sebe prepričati o nečem, česar sam ne verjame — da je namreč Udruženje nadstrankarska stanovska organizacija. Poznamo vse ptiče, ki so peli svojo pesem na učiteljskem zborovanju v Belgradu in tudi druge, ki obiskujejo učiteljska zborovanja in lahko rečemo — die Botschaft hör' ich wohl, allein mir fehlt der Glaube! Tov. Kveder le naj dobro prebere vsako številko »Tovariša« o »klerikalcih«, samostanskih šolah itd. in takoj se lahko uveri, da je vsaki organizaciji podlaža »svetovno naziranje«, ki je pri »Zavezi« tako, da bi se naše šolstvo v enem letu preobrnilo v smislu brezverskih kulturno-političnih zahtev — kakor je to označil dr. Korošec, če bi seveda imeli v roki — absolutno politično moč. Do tega zaključka pride najbrž tudi tovariš Kveder in potem bo menda konec raznih očitkov s »koritarstvom« in »koristolovstvom« in pride čas, da »tako počenjanje preneha, inace se pred drugimi stanovi blamiramo«. Tega mnenja smo tudi mi in če bi tovariši iz Udruženja tudi tako delali kakor pišejo, bi bili že lahko davno lojalni prijatelji!

Glavni vzroki alkoholizma: 1. Nevednost. Ljudstvo se brani pouka o žalostnih posledicah pijančevanja, zlasti žganjepitja vsled trenutnih prijetno-mamljivih vtisov alkohola na človeško dušo in nepoznanja alkoholovega kvarnega učinka na posamezne organe človeškega telesa. 2. Podedovano nagnjenje do alkohola. Zdravniki trdijo, da je 50% vseh pivcev podedovalo pijanost od svojih staršev. To nagnjenje do alkohola je tem silnejše, čim več rodov je bilo vdanih pijančevanju. Že stari zgodovinar Plutarh piše: »Pijanec rodi pijanca.« 3. Množica gostiln in žganjekuhov. Čim več je prilike za pitje, tembolj se je ljudstvo oprijemlje. Ogromno število gostiln po mestih in žganjekuhov zlasti po deželi zvalja ljudi dannadan k pijančevanju. 4. Pivske navade. Brezštevilne pivske navade v najrazličnejših oblikah in prilikah pri vseh osebah brez izjeme stanu in poklica so krive, da se mnogo ljudi vdaja pijančevanju. 5. Ubostvo. Slabe gmotne razmere, borna stanovanja, bolezni itd. so premnogokrat krive, da ljudje iščejo utehe v pijači.

Kaj je alkoholizem? Alkoholizem pomeni sploh učinke alkoholne nezmernosti na človeka. Posebej pa razločujemo

štiri vrste alkoholizma: Hitri alkoholizem je tisti učinek alkohola na človeka, ki se javi kot pijanost, to je kot mimogredoče omamljenje osrednjega živčevja, zlasti možganov. Trajni alkoholizem je vsota vseh alkoholnih učinkov, ki se pokažejo kot bolesta izprida človeških organov in od teh odvisnih duševnih pojavov. Osebni alkoholizem so vsi škodljivi učinki trajne zlorabe alkohola pri eni osebi. Socialni alkoholizem pa je, če se duševno in telesno zlo pojavi v kakem socialnem telesu, n. pr. v družini, družbi, občini, deželi ali državi.

Socialni alkoholizem je postal tudi bolezen slovenskega naroda. S tem ni rečeno, da je slehern Slovenec nagnjen k nezmernosti, pač pa učinkuje množica alkoholnih bolnih hote ali nevede tudi na še zdrave ude družbe, tako da se polagoma izpodkopa zdravje, pravna in gmotna moč celega naroda.

Koliko ženâ in otrok pogreša zavoljo očetove nezmernosti potrebnega živeža, obleke, izobrazbe, razvedrila!

Nikdo ne bi smel reči: Mene se ne tiče alkoholno vprašanje; sam ne pijem nič ali tako malo in redko, da mi ne more škodovati; kaj drugi počno, ni moja skrb.

Društvena in stanovska kronika.

Zahvala. Podružnica Slomškove zveze za kočevski okraj je nabrala za Škrabčev spomenik 821 K, za kar se ji podružnica S. D. Z. za ribniški okraj prav iskreno zahvaljuje. Vsem članom in članicam Slomškove zveze se za njihov trud in delo ob odkritju Škrabčeve spominske plošče podružnica zahvali in upa, da bosta obe organizaciji stali skupno roko v roki še nadalje pod geslom: Z Bogom za narod!

Katehetska služba. Na osemrazrednici v Mostah pri Ljubljani se razpisuje v stalno namestitev službeno mesto za veroučitelja. Prošnje do 10. novembra po predpisani službeni poti na okrajni šolski svet v Ljubljani.

Služba učiteljice je razpisana na štiri-razredni ljudski šoli pri Sv. Petru v Ljubljani. Prošnje do 10. novembra.

Duhovnih vaj v uršulinskem samostanu, ki jih je vodil veleč. g. p. Tomc S. J., se je udeležilo 62 učiteljic. Udeleženke se iskreno zahvaljujejo veleč. gospodu za poztvovalen

trud, s katerim je izpeljal svoj krasen program, predstojništvu uršulinskega samostana pa za ljubezniv sprejem v svojo hišo, za nesebično gostoljubje, čeč. redovnicam pa za sestrinsko ljubeznivost, ki nas je povsem očarala.

Vsem udeleženkam in onim kolegijam, ki so letos zamudile to ugodno priliko, da bi poživile svoje duhovno življenje, poročamo, da je dala g. priorinja č. M. Maksimilijana že zdaj na razpolago prostor in vso oskrbo za prihodnjo jesen. Na svidenje!

Poročilo o odborovih sejah. 10. odboro-va seja. — 15. maja. — Izstop: 1. Pečlin Marija, učiteljica, Trebelno. — Sestanek krščansko mislečega učiteljstva je v Mariboru binkoštno soboto. Odposlati je vabila. — Društvo javnih nameščencev pozivlje, naj vpošlje Slomškova zveza svojega zastopnika v prač. odsek. Imenuje se: Gustav Pirc, članom, Adolf Sadar, namestnikom. — Sedemdesetletnica prevz. g. knezoškofa, Sl. zv.

čestita, »Slov. Uč.« prinese članek o jubilarju, ki ji je ustanovnik in buditelj. — S. K. S. Z. pošilja poročilo o anketi za poživitev centrale ženskih organizacij, Poudarja, da je najnujnejša potreba politična vzgoja našega žensstva po izobr. društvi. Veliko dela čaka tu naše učiteljice. Sl. zv. kot kulturno društvo naj o tem temeljito razmišlja. — Poročilo zborovanja novomeške podružnice. — Z našimi člani v zasedenem ozemlju je treba dobiti stik. — Zborovanje okoliške podružnice je 21. maja na Viču. — Zborovanje gorenjske podružnice 27. maja pri Sv. Joštu. — Odbornik Pirc predlaga: Sl. zv. naj izposljuje pri v. šol. sv. in Jugosl. klubu, da se zakon glede učit. stanovanja in kuriva izvede. Izbere naj se katerikoli način; vendar je najbolje, da prevzame izpeljavo država, da ne trpi učiteljski ugled pri prerekanju z raznimi občinskimi zastopi. — Ustanavlja se »Centrala učil«. Ustanovni zbor je binkoštni terek. Zborovanja se udeleži podpredsednik Fabinc. — Slomškova zveza pristopi k »Centrali učil«.

11. odborova seja — 28. maja. — Poročilo o zborovanju v Mariboru. Odbor je bil pri poročilu predsednika o nastopu tovarišice Stupce iznenaden in skrajno ogorčen. Kljub temu pa vse kaže, da bo preko nje mogoče preiti k prepotrebemu delu na štajerskem. — Vstop: 1. Zora Klavžar, ravnateljica dekl. mešč. šole v Mariboru. — Program o mariborski prireditvi Sl. zv. poslati Orlovski zvezi. — Hrvatsko kat. učiteljstvo želi navodil za udeležbo v Mariboru. Naznanja, da se snuje na Hrvatskem »Liga kat. nastavnika«. Oklic Sl. zv. za Maribor prinese »Nar. Politika«. Želi natančno število in imenik hrvatskih naročnikov na »Slov. Učit.« — Oskrbi tajnica.

12. odborova seja. — 1. junija. — Program za Maribor: Petek, 30. julija, ob 10. odhod iz Ljubljane, izstop na Ponikvah, izlet na Slomškov dom. — Popoldne odhod v Maribor, Sobota, 31. julija, Sv. maša v kapelici na Slomškovem grobu. Slavnostno zborovanje v telovadnici dekl. mešč. šole: 1. Slavnostni govor ob 20letnici Sl. zv. 2. Predavanje hrvat. učiteljstva. — Izlet v okolico. Zvečer koncert »Ljubljane«. Nedelja: Udeležba na Orlovskem taboru. — Prebere se poročilo iz »Mariborskega delavca« o zborovanju krščansko mislečega učiteljstva na binkoštno soboto. — Poročilo o zborovanju gorenjske podružnice pri Sv. Joštu. Podružnici poslati 30 K. — Pismo nekega občinskega tajnika iz Štajerske, ki žigosa delo učiteljstva.

13. odborova seja. — 12. junija. — Razgovor o ureditvi blagajne. Nekaj pošiljatev se ne ujema z računom in določitvijo o porabi denarja. Vprašati pošiljalce. — Poročilo o zborovanju v Kamniku. — Glede razpošiljanja knjige: cena 20 K, poštnina 1 K. Prilagati položnice! — Zaradi enotnosti dela se blagajništvo in uprava združita. — Določitev referentov za Maribor. — Kamniška podružnica želi duhovne vaje. Pride po 20let-

nici na vrsto. — Tudi kamniški podružnici poslati 50 K v pokritje pisarniških stroškov. — Blagajnik naj stopi v stik z »Repatrio« glede denarja v poštni hranilnici. — Vstop: 1. Črničoj Slavko, Kamnik, 2. Pepica Fischer, Kamnik, 3. Žitko Marija, Šmartno pri Tuhinju.

14. odborova seja. — 25. junija. — Preds. ribniške podružnice, Tomšič, pošilja prepis resolucij mariborskega učiteljstva, ki jih »Tovariš« ni hotel priobčiti. V Ribnici se je ustanovil krožek učiteljstva opozicije, ki želi stika s Sl. zv. Podružnica želi navodil. Centralni odbor sprejme resolucije na znanje in se jim pridružuje. — Vzajemnost s Hrvati. Pošiljajo letak, ki se priobči v »Slov. Uč.« — V Maribor pride »Jednota kat. učiteljic« z Olomuca. Povabiti jih je treba na naše zborovanje. — Pripravljalni odbor v Mariboru pošilja prepis pizva, poslanega štajerskemu učiteljstvu. — Vstop: 1. Milka Gulin, Strnišče pri Ptujju. — S. K. S. Z. želi imenik članov Sl. zv. urejen po dekanijah. Se izvrši pozneje. — Udeležba pri »U. J. U.« v Belgradu.

15. odborova seja. — 10. julija. — Podroben program za Maribor. — Uprava in blagajna se definitivno združita. — Vstop: 1. Iva Potokar, št. Gothard-Trojana, 2. Cilka Prosen, Dobrova. — Izstop: 1. Marija Močnik, Žiri. — Jug. Strok. Zv. prosi, da člani Sl. zv. delujejo tudi pri delavstvu. — Slučajnosti: Poročilo tov. Slapšaka, da je Zaveza v četrtek, 8. julija, sklenila, da preneha z osebnimi napadi, vzame odbor soglasno z zadovoljstvom na znanje.

16. odborova seja. — 24. julija. — Prekrbeti prenočišče v Ljubljani za vnanje člane, ki potujejo v Maribor. — Predsedstvo sestavi resolucije, ki se predlože pri zborovanju v odobrenje. Te resolucije je poslati vsem večjim katol. organizacijam. — Člani, ki se udeležijo izleta z gosti na Bled, dobe povrnjene stroške. — Vloga S. L. S., kjer Sl. zv. protestira, da je Jugosl. klub glasoval proti pasivni pravici učiteljstva. — Informativni sestanek ljubljanskega učiteljstva v torek ob petih na Grabnu. — Sestanek došlih vnanjih članov v četrtek pred odhodom v Maribor med 6. in 7. uro na verandi v »Unionu«.

17. odborova seja. — 17. avgusta. — Štajerska podružnica šteje 62 članov: Lovrec Franc, Firm Štefan, Kodrič Ivan, Ravnihar Antonija, Bregant Marija, Berthold Kristina, Kirar Josipina, Stritar Albin, Godnič Marija, Justin Leopoldina, Makuc Pavla, Srebrnič Marija, Rusjan Ambrož, Gulin Milka, Razlag Erna, Lodrant Ožbe, Trstenjak Marija, Cujnik Gabriela, Firm Irena, Wankmüller Albin, Lutar Štefan, Kramer Janko, Raunihar Helena, Bitenc Ana, Zorn Olga, Troha Pavla, Stranjšak Angela, Fiziolič Gabriela, Tomažič Janez, Jevšenak Zvonimira, Rozman Ljudevit, Schubert Angela, Dokler Terezija, Jesih Marija, Bratina Rezika, Hayne Josipina, Osterc Ana, Jager Marija, Stibler Julija, Glaser Anton, Lovrec Marija, Herzog Anton,

Kotnik Karel, Medved Viktorija, Jarh Josip, Wessner Jospina, Rakovec Cirila, Drasal Elza, Očakar Ana, Očakar Marija, Farkaš Marija, Kamenšek Anica, Babšek Josip, Karner Edmund, Fink Franc, Klavžar Zora, Šabec Avguštin, Hrovat Franc, Peršak Anica, Jurjevčič Marija, Lužnik Franc, Šprager Ferdo. — Člane, ki so se priglasili pri podružnici, dopsilje lokalno tajništvo tajništvu centralnega odbora in obratno. — Vstop. 1. Ljudmila Schubert, Ljubljana, Rožna ulica, 2. Edmund Karner, Moholiče p. Galicija, Podjunska dolina, 3. Cepuš Mohovilj, Korače p. Derventa, Bosna, 4. Mato Banoža, škol. upravitelj, Mostar, Hercegovina, 5. Izabela Lanik, Odžak kod Samca, Bosna, 6. Albina Malavašič, Vrhnika, 7. Cilka Kržišnik, Poljanje pri Školji Loki, 8. Manica Jenko, Kropa, 9. Anica Peršak, Lipovci, p. Beltinci, Prekmurje, 10. Franc Horvat, Turnišče, Prekm. — Slučajnosti: Razne interne stvari.

18. odborova seja. — 27. avgusta. — Poročilo o zadnjem izletu. — Načrt za socialni tečaj za učiteljstvo. — Duhovne vaje. — Podružnice oficijelno pozvati, da vpošljejo osrednjemu odboru imenik svojih članov. — Slučajnosti: Prebitek znakov Sl. zv. 134 K. — Odbor zavzame svoje stališče o nekaterih vnanjih stvareh. — Posamezni člani poročajo o svojem delu.

Dr. Mih. Opeka, bivši višji šol. nadzornik, je imenovan za stolnega kanonika. Vsi ogabni napadi »Učit. Tov.« so se izkazali kot brezvestni napadi zagriženih strankarjev, ki bi radi obvladali naše šolstvo. Ravno tisti ljudje napadajo danes tudi druge naše šolske nadzornike. Upamo, da ni več daleč čas, ko bo hujskačem, ki se zbirajo okrog »Učit. Tov.«, vzeta možnost, da bi se vtikali v šolske zadeve v Sloveniji.

Seminar za kmetijsko-gospodinske učitelje je otvorilo poverjeništvu za kmetijstvo s 15. oktobrom v Marijanišču. Tečaj bo trajal eno leto.

V vednost! Čujemo, da duhovščina in drugi naši somišljeniki po deželi povprašujejo po tistih naših (?) članih, ki v višjem šol. svetu večinoma glasujejo z zastopniki svobodne šole. Obsodbe padajo večinoma na napačne osebe, zato povemo, da sta to **dr. Grafenauer** in **dr. Majcen**, ker ničemo, da bi se koga po nedolžnem sumničilo. Vsi drugi naši člani so zlasti v zadnjem času, ko vedno bolj na vseh straneh čutimo liberalno kopito, zanesljivi in se držijo discipline. Tudi najbolj »objektivni« katoliški možje so spoznali, da je tisto kričanje »Učit. Tov.« in sorodnih listov o krivicah le sredstvo, da zavlada na šolskem polju protiverski terorizem.

Emil Adamič, učitelj in slovenski skladatelj, se je vrnil iz ruskega ujetništva v domovino.

Odlikovani so z redom sv. Save IV. oziroma V. razreda: Luka Jelenc, Engelbert

Gangl, Jakob Dimnik (IIII), R. Dostal (I), učiteljica Ahtik (I), Gnus (I) in Pavel Flere, in sicer vsi za zasluge na šolskem polju. — Menda bo zadostovalo, če pravimo: Vse, kar je prav, in ako povemo, da je bil naučni minister gospod — Pribičević.

Boljševiški oklic, ki so ga izdali tovariši iz »Zaveze« proti nadzornikom, članom naše organizacije, v katerem pozivajo protiverske učitelje, da naj se spuntajo, je važen zgodovinski dokument. S tem so si vzeli učitelji, ki se zbirajo v »Zavezi«, zadnjo legitimacijo, da bi še kdaj smeli govoriti o »krivicah« ali »nasilju« proti liberalnim učiteljem. Vsa zgodovina učiteljskega stanu pri vseh narodih ne pozna dejstva, da bi se učitelj proti učitelju na takšen način hujskal. S tem je doseglo učiteljstvo, ki se zbira okoli »Učiteljskega Tovariša«, vrhunec strankarske zagriženosti in ni prav nič čudno, da je zlezlo pod zaščito — »Jutra«, ki prinaša dobesedno taka poročila kakor »Učiteljski Tovariš«. Še bolj čudno se nam seveda zdi, da si upa predsednik višjega šolskega sveta, ki bi moral stati nad strankami, jemati v svoje varstvo člane »Zaveze«, ki se je izkazala kot najbolj zagrižena strankarska organizacija. Strankarji, proč od našega šolstva! Le pri članih »Slomškove zveze« je jamstvo, da so vzvišeni nad vsakim strankarstvom in bodo se zgajali mladino v duhu šolskega zakona, ki zahteva verskonravno vzgojo, ki so jo nekateri »Zavezarji« že javno zavrgli.

Novi okr. šolski nadzorniki so nastopili svoja službena mesta. Famozi in domišljavi »sosvet« pa pričakuje novih nadzornikov iz Belgrade. Nove nadzornike prosimo, da takoj javijo vodstvu »Slomškove zveze«, če se pojavi kje v Sloveniji kakšen »punter« v smislu navodil »poverjenikov« iz Frančiškanske ulice. Poskrbeli bomo, da se mu dá prilika brezplačne šolske prakse v Makedoniji, po kateri centralistični sosvet tako hrepeni.

Revolucionarni sosvet, ki protipostavno hujska učitelje proti svojim nadzornikom, sestoji iz sledečih veličin: Luka Jelenc, Vilibald Rus, nadučitelj Gnus, učitelj Fegic (ta je zapustil zasledeno ozemlje), učiteljica Waschte. Take kapacitete hočejo tedaj vladati šolstvo! Sedaj smo le radovedni, če bo naš višji šolski svet »objektivno« in »po vesti« postopal proti tem ućnim moćem, ki naj vzgajajo mladino v spoštovanju do državnih oblastil. Ne trpimo, da bi uvajali anarhijo v mlado državo in ji izpodkopavali temelje! Proč s protioblastvenimi strankarji, proč »Jutrovci«! Šolstvo rabi miru in ne liberalnih agitatorjev.

Umrla je 11. oktobra t. l. v Kamniku gospa Vida Cevc, roj. Šorn, večletna članica »Slomškove zveze«. Pogreba se je udeležil za osrednji odbor tov. Štrukelj.

Umrla je tovarišu Antonu Smerdelju gospa soproga. Naše sožalje!

Ali ste že naročili: ANICA LEBAR: Vzgoja manjnadarjencev?

Iz nasprotnega tabora.

Tožbo proti našemu listu so vložili gg. Gangl, Jelenc in Dimnik. Take razprave se vršijo pred — poroto ter stanejo svojih 20.000 K, zato si je lahko misliti, da se jih vsakdo rad izogne, osobito, ker lahko prineseš še tak dokaz resnice in vendar ne bo dokaz. Zato le obžalujemo navedene »tovariše«, če menijo, da bodo pred sodiščem našli svojo čast!

Vladni komisar g. Velikonja je vložil proti »Učit. Tov.« tožbo radi razžaljenja časti.

Udruženje — organizacija koritarjev? Tega ne trdimo mi, ne socialisti in komunisti, ampak Drag. Kveder v »Učit. Tov.« v svojih izvajanjih, o katerih govorimo v notici »Bela vrana« na drugem mestu. Tam pravi namreč o Slomškovi zvezi, da skrbi za koritarje, veljati morajo pa ta izvajanja predvsem za Udruženje, kjer se sedaj zbirajo, drenjajo in prerivajo razni elementi, tudi bivši Slomškarji, od vseh strani, ker upajo na kako udobnejše mesto. »Zaveza« namreč silno veliko obeta in bi najraje vse svoje glasnejše člane napravila vsaj za nadzornike.

Napačna kalkulacija. Liberalni učitelji so si ustanovili neko papirnato Udruženje, kamor so izvolili svoje najzvestejše. Prvikrat so preizkusili moč tega Udruženja ob priliki imenovanja okr. šolskih nadzornikov. S to so hoteli pritisniti na osrednjo vlado, da imenovanja razveljavi. Jasno so dokazali, zakaj so organizacijo ustanovili — da bodo lahko krajšim potom udrihali po »klerikalcih«. Že pri prvem poskusu so se lahko prepričali, da nič ne veljajo, ker liberalni učitelj pač nima nikogar za seboj in tako bo tudi v bodoče. S pomočjo Slomškove zveze so se nekoliko ob prevratu vzravnali in zato jim je — zrastel greben.

Kaj pa to pomeni? »Učit. Tov.« se je v zadnjem času v večih številkah skliceval na vladnega svetnika dr. Skaberneta, češ, da bi bili imenovani sami liberalni nadzorniki, ako ne bi bil imenovani referent viš. šol. sveta odsoten, ker se nahaja pri plebiscitni komisiji v Celovcu. Dr. Skaberneta smo poznali in cenili kot objektivnega uradnika, ki so mu zlasti razni strastni strankarji od »Zaveze« popolnoma tuji. Uverjeni smo, da se bo dr. Skaberne sam odločno zahvalil »Zavezi« za taka sumničenja in ne bo dopustil, da se mu na tako brezobziren način jemlje ugled.

Za predsednika »Zaveze« je bil zopet izvoljen L. Jelenc z 90 glasovi delegatov. Po poročilih iz »Tovariša« je povzeti, da se je to zgodilo radi njegove »sive glave«, kar je iz stališča človekoljubja gotovo upoštevati. Sedaj so »Zavezo« spremenili v »poverjenišvo«, zato pa hočejo poverjenišvo pri deželni vladi odpraviti, da bi učiteljske službe podeljevali v Frančiškanski ulici. Dobro je, da nobeno drevo ne zraste do neba!

Častikraja je na dnevnem redu pri skoraj vsaki seji viš. šol. sveta. Ker celo v občinskem odboru v Roytah spoštujejo disciplino in red, bi bilo umestno, da izda poverjenišvo za uk in bogočastje primeren poslovni red za to šolsko korporacijo.

Šolske klopi

dvosedežne, Rettig-ovega sistema
ima v zalogi

Obrtna centrala v
Ljubljani Sodna ulica št. 11.

Važno!

Nujno!

Šolska vodstva

nabavijo najceneje

peresa, svinčnike, radirke, papir

in druge šolske potrebščine pri veletrgovini

LUDOVIK ŠEF, Maribor

Prešernova ulica šte. 1.

Tovarniška zaloga papirja in pisalnega orodja.

☛ **Specijalna trgovina vseh**
pisarniških potrebščin. ☚

Brzjavni: Papiršef Maribor.

Telefon 148.